Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабрийн 21-hэй гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1992 ИЮЛЬ 28 Зунай hүүл hарын 28 ВТОРНИК гарагай 3 № 144 (18503) сэн 6 мүн

Редакторай булан

СЭНХИР АЛАС ХИЗААРГҮЙ ХА ЮМ

...ай ажабандалда гансал муу хуби...ууд болоно, тиимэhээ гансал хара ...дэлхэйн үнгэ тодорхойлно гээд бү... гэжэ ходо бэшэдэг гэошэбди. ...ошье, юумэн хуу муу гээд ходо хэ...hанажа ябахада, тиимэшье юм гү ...hанахаар болодог бэшэ гү?

...иэhээ дээшэлжэ, улам хүсэгдэшэ...оложо байhан үнэ сэнгүүд, бүри ...hанаа зобоон унажа байhан эко...о, хүндэ хүшэр боложол байhан ...йдал тухай саг зуура соошье ...мартаhан шэнги болоод, халта ...юумэнүүд тухай hанамжануудаа...ндалдаад туршая. Юуб гэхэдэ, ма...жабандалда яhала анхарал хан...даар hайн үйлэ хэрэгүүд боложо. ...сэдьхэл тэдхэнэ бшуу.

...солходо, энэ hарын тэн багаар По...рскын университедэй Бурядай ...лай нэгдэhэндэ зорюулагдаhан ба...ложо, бодото hайндэр болоо. Үнин...хойшо hанагдажа, хүсэгдэжэ бай...үйлэ хэрэг одоол бодото дээрээ бэ...эрдэмтэдэй, багшанарай кадрнуу...hүүлэй hүүлдэ үнэхөөрөө эрдэм...эр түгэс зонине бэлдэлгын үшөө ...гуламта мүндэлбэ хаяа?

...ин соохи илангаяа hайн, эрхим эр...й гуламтануудай нэгэн болохо Ново...сибирскын университедэй харгалзалга ...манай филиал богони болзор соо ...дэрээ гараха, hалбаран хүгжэхэ, ...й кадрнуудые хүмүүжүүлхэ аабза ...найдахаар. Тиигээдшье Новосибир...к университедэй багшанарые болоод ...охи эрдэмтэдые уриха, материально-...ческэ үндэhэ hуурияа хүгжөөхэдөө, ...луулха байhамнай дамжаггүй ха гээд ...хадаа, алдуу гарганагүйбди гэжэ ...ооол хабди

...е филиалая бии болоhониинь баhа ...оно хажуутай юм. Юуб гэхэдэ, эр...мэдэсээр түгэс мэргэжэлтэдые бэл...талаар урдань хүдэлжэ байhан hу...лай дээдэ, болон тусхай дунда эм...ргаануud урдаа хараха залуушан...«ахатан» болобо ха юм. Тиимэhээ ...ушарта эдэнэр баhа «ахынгаа» ту...жа, дэмжэлгэдэ хүртэхэ аргатай ...бэшэ гү? Тиимэл гээшэ ха.

...ладай Эрдэмэй түб болон универ...й филиал хоёр хоорондоо тон нягт...боо барисаатайгаар хүдэлхэ аабза ...ансата найдахаар байна. Юуб гэ...экономическа, социальна хүгжэлтэ...хын, мүнөөнэй онсо hонин, худха...й үе сагта урагшаа дабшахын, бү...умэ элбэгжүүлхын, түрэл байгаа ...тэрэ зандань үлөөхын, түрэл ню...hалбаруулан хүгжөөхын тулада ...эй талаhаа найдамтай хангалга, ...гэ хэрэгтэй ха юм даа. Эндэ одоол ...арсалта, hэжэг байха бэлэй...

...өөдэр университедэй филиалай түр...ын оюутад болоhон хүбүүд, басаган...амжалта хүсэхэ, багшанарайнь ...ктивтэ үндэр туйлалтануудые туй...амжахынь үреэхэ байнабди. Ха...филиалай директор, физико-матема...ека эрдэмэй доктор, профессор Гун...мбу Бидияевич Дандарондо мүнөө ...байна, гэбэшье туhалагшанартаяа ...бүхы бэрхшээлнүүдые дабажа ...аабза, ажал хэрэгынь урагшатай...ань болтогой гэжэ үнэн зүрхэнhөө ...байhанаа мэдүүлхэ дуран хүрэнэ. ...ашадаа манай Буряад Республикын ...дэмэй улам эдэбхитэйгээр эрдэм-hу...алан шэнэ гуламтада туhалжа, нэн ...үн байраар хангаха, тингэжэ мате...ьно-техническэ үндэhэ hуурикень за...шуудаар, сагай эрилтэнүүдые дүү...р хангамаар хүгжөөжэ эхилхэ шу...Тиимэhээ Буряад Республикын ...ооно Совет болон Министрнүүдэй ...энэ асуудалда бүри ханалтайгаар, ...алтайгаар хандаха аабза гэжэ най...аа ондоо юуи байхаб даа?

...үн түрэлтэнэй нүүжэ ябалгын за...аар» гэhэн уряа-гаршаг ЮНЕСКО-...ргалзалга доро үнгэргэгдэжэ байhан ...алгын бүлэг манай республикада ... Тус бүлэгэй гэшүүд мүнөө Буряад оронтой танилсана, кино ба фотоматериалнуудые суглуулна, зоноор уулзана, бусадшье хэмжээ ябуулганууудые үнгэргэнэ.

Ан амитадай аймагhаа илгаржа гараhан үе сагhаа хойшо хүн хадаа юундэшьеб нэгэ газартаа hуужа байгаагүй, ходол ханшаашьеб эрмэлзэн, hанагдаа, үзэгдөөгүй холын аяншалганууды хэдэг, ажамидараланнгаа газар ходо hэлгэдэг байгаа. Юундэ тиимэ hэн хаб даа?

Тэрэ холын холо сагай манай угсаатанhаа үлэhэн мэдэрэл мүнөөшье зосоо...о олодог бэшэ гүбди? Холо, дүтэшье hаа. бага, сехэшье hаа, аяншалгада гараха болоходоо, ятараа хүлгэдэг, зүрхэмнай сохилдог, баярладаг. шэнэ юумэ хүлсэдэг гээшэбибди? Hонин байдаг агша.

Тиимэhээ хүн түрэлтэнэй шэлэн олоод, хэдэн мянган жэлнүүд соо бэе бэеэ hэлгэн эөөдэг, хайшаашьеб нэрэ hурагүй эрмэлзэн нүүдэг байhан замууд бидэнэрэй онсо hоннрхол татаба гэшэ. Магад эдэ замуудаар дабшан гарахадаа, хүн түрэлтэн нэгэ үндэhэтэй, ажаhуудаг нэгэ Газар-гуламтатай, бултадаа нэгэ үлгытэйбди, бултадаа Газар дэлхэйн үринэрбди гэжэ ойлгохо ааламди?

«Торгон замаар» болон хүн түрэлтэнэй нүүдэг байhан харгынуудаар аяншалга мүнөө сагай шэнжэ ха юм. Арадуудай хоорондохи харилсаануудта эрид хубилалтануud боложо, интернациональна, уласхоорондын нимэрхүү хэмжээ ябуулганууд хойно хойноhоо эмхидхэгдэнэ, үнгэргэгдэнэ ха юм.

Манай Газар дэлхэй hайхан даа. Тиимэhээ сэнхир номин аласыень дахан, хизаар захыень үзэхэ эрмэлзэлдэ манай элинсэг хулинсагууд абтадаг байгаа бэшэ ха гү? Тиигээ даа! Сэнхир алас ороидоо хизааргүй, гүн замбитай холбоотой бшуу.

Хүн түрэлтэнэй нүүдэг байhан замуудаар аяншалгын гол удха шанар хадаа арадуудан хоорондохи холбоо барнсаа бэхижүүлэн тогтоохо, бэе бэеэ ойлголсолгын «хүүргэ» табиха, эбтэй эетэйгээр ажаhуулгын үндэhэ hуурн байгуулха хэрэг мүн болоно. Харин бүри нариннаар бодоод үзэхэ болоо hаа, эрдэмэй тон шухала зорилгонуудые тус аяншалга эмхидхэгшэд урдаа табиhан байха юм.

Августын 5-hаа 11 болотор үшөө нэгэ тон hоннрхолтон үйлэ хэрэг манай нинсдэл хото Улаан-Удэдэ болон Байгал далайн эрьедэ болохоёо байна. Монгол туургата арадуудай дүтын ерэздүй, залуушуул анха түрүүшынгээ фестивальда сугларжа, хоорондоо харилсахань, бэе бэедээ бэлиг шадабарияа харуулхань ха юм.

Сагай хэды хүшэр хүндэ байбашье, мүнгэ, бусад зөөри оложо, тус фестиваль эмхидхэhэн ушар бүхы юумэн гансал ашаг олзо гансата абалгын, хяhуур хармуу байлгын хэмжээгээр сэгнэгдэдэггүй гээд гэршэлэн харуулна. Энэ ехэл hайн бшуу.

Тус фестивалиин удха шанар тон ехэ юм. Нэгэ үндэhэтэй, нэгэ уг гарбалтай монгол туургата арадуудай олон газарта таhалагдаhан, хэдэн гүрэнэй хилэнүүдээр амяарлагдаhан ушар холбоо барисалууданнь хүгжэлтэдэ горитой hаад ушаруулhан байха юм.

Илангаяа залуу үетэн, манай ерэздүй энэ талаар горитойгоор хохидодог байгаа. Халха Монголтой харилсаануud яhала байhан ааб даа. Зүгөөр Москвагай заабаряар лэ тогтоогдодог hэн. Харин Хитадай монгол угсаатантай hаа болотор ямаршье холбоогүй байгаабди.

Энээнhээ гадна Европо, Ази болон Америкэдэ ажаhуудаг монгол угсаатанай түлөөлэгшэд Улаан-Удэ ерэхэ юм. Нигэжэ бүхы дэлхэй дээгүүр тарапан монгол туургата арадуудай залуушуул бодото дээрээ хоорондоо холбоотой болохонь. Энээнине үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, фестивалиин хүдэлмэридэ амжалта хүсэнэбди.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ЭНЭДХЭГhЭЭ ЭХИЛЭЭД...

...үн түрэлтэнэй агууехэ ...эй замаар» түбинүү...амжаhан соёлон-эколо...уласхоорондын экс...1992 оной июниия ...Энэдхэгтэ эхилhэн ...1993 оной август ...рда Америкын Галта ...гэжэ олтирог дээрэ ...ицы программала тү...Тус экспедиц...ЮНЕСКО-гэй үүсхэлээр эм...лэн юм. Хүн түрэлтэ...түүхэдэ нимэ ехэ экспе...анха түрүүнээ эмхид...hэн байна.

...он ороной эрдэмтэд хү...нэгэдхэн, эгэл эртэ ур...хүнүүдэй Азиhаа Аме...руу нүүhэн замые али...талаhаань шэнжэлхэ...дал экспедицин прог...ан гол зүйл болоно. ...гаяа нютаг зоной соёл ...сорол, хүнине яагаад ...дэг байhан дүршэл, ...али сахилга, шажан ...гэ. ёно заншал шэнжэ...ө.

...ихан экспедицин олон ...үд Улаан-Удэдэ буужа, ...адай Эрдэмэй түбэ зүб...лөөн болобо. Академик В. П. Казначеев, эрдэмэй доктор, профессор Р. С. Васильев, Бурядай Эрдэмэй академин академик Б. Ц...ЮНЕСКО-гэй лауреат В. Беляков, экспедиц эмхидхэхэ талаар уласхоорондын эблэлэй президент Д. Б. Нюрвеев болон бусад олон айлшад ерээ.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Э. А. Уланов хүряагты үгэ хэлээд, зүблөөс нээхэ зуураа. Буряадай Эрдэмэй түбэй президиумэй түрүүлэгшынь орлогшо, эрдэмэй доктор Н. Б. Чимитдоржиевта үгэ үгэбэ. Уласхоорондын ехэ экспедицин гэшүүдые Халуунаар амаршалаад, Бурядай эрдэмтэдэй ажал тухай халта хоорэбэ. Тиигээд уласхоорондын эблэлэй президент Д. Б. Нюрвеев уласхоорондын экспедицин гол зорилгонуud тухай hонгор хоорэhэн байна.

Удаань академик В. П. Казначеев ехэ элидхэл хэжэ, hая болотор хорюултан байhан гол шухала асуудалнуud тушаа тогтобо. Бурхан шажан, бөөгэй мүргэл ба арад бүгэдын эртэ урда сагhаа сахижа ябаhан ёно заншалнуud мүнөөнэй эрдэмтэдые hонирхуулха ёнооро hонирхуулна. Хольн зайда hаhал бодолоо дамжуулха гү, али болохоёо байhан юрэ бусын үйлэ хэрэгые уридшалан мэдэхэ мэргэн бэлигтэй хүнүүдые манай орондо мүрдэхэ ябадал hая болотор байгаа ха юм даа. Орон тэнгэриин эзэдтэй, бурхадтай хоёрэлдэдэг хүнүүдые зүрхэнгэй хинтэй болоо гээд, түрмэ шорондо, хинданда бариха ушар хэсүү сагта нилээд дэлгэрэнги байгаа бэшэ гү?

Юрэдөө, hая болотор Эрдэм-техникын дэбжэлтэ — Байгаали—Хүн гэhэн шэглэлээр түби дэлхэйн оронууд хүтжөөгдэжэ байгаа гээшэ. Нимэ оршондо техническэ дэбжэлтые бурхан болгожорхёод, байгаалиие гам ханрагүй hандаргаха мүртөө, илангаяа манай орондо хүниие хүн гэжэ тоохоёо болиhон политика ябуулагдажа байгаа. Мүнөө сагта энэ шэглэл тад хубилагдажа, байгаали нэгэдэхи, хүн хоёрдохи hуурида табигдажа, эрдэм-техникын дэбжэлтэ байгаалиие арьбажуулха, хүнүүдтэ мэдэлтэй байха ёнотой болоно. Байгаали юундэ нэгэдэхи hуурида табигдаха болоноб гэхэдэ, бидэ баран байгаалиин үринэрбди. Тиимэhээ Эхэ байгаалияа хүндэлжэ, тахижа байха асуудал мүнөө тон хурсаар табигдаха болоно.

Нигэд хараад үзэхэдэ, уласхоорондын экспедицин хүдэлмэри hайн үрэ дүнтэй, хүн зондо аша туhатай байха аабза гэжэ хүлеэхэр

Ц. ДОНДОГОЙ.

России Федерациин Арадай депутадуудай зургаадахи съездын Тогтоол

Россин Федерациин Конституциин проект болон тэрээн дээрэ саашадаа хүдэлхэ гурим тухай

РСФСР-эй Арадай депутадуудай табадахи (ээлжээтэ) бэшэ) съездын 1991 оной ноябрийн 2-ой Тогтоолой үндэhөөр тэрэниие парижуулан hайжаруулhанай hүүлээр Конституционно комиссиин, Россин Федерациин Верховно Советэй оруулhан Россин Федерациин Конституциин проект хаража үзөод, Россин Федерациин Арадай депутадуудай съезд **нигэжэ тогтооно:**

1. Россин Федерациин шэнэ Конституциин проектын үндэhэ hуури болгогдоhон Россин Федераци доторхи конституционно реформын юрэнхы хараа бодолые, мүн тэрэшэлэн Россин Федерациин Верховно Советэй hайшаа-hан проектын гол дүримүүдые hайшааха.

2. Россин Федерациин Конституциин проектын нимэ бүлэгүүдые: XVI—«Федеральна хуулин гаргалгын засаг», XVII—«Россин Федерациин Президент, Федеральна гүйсэдхэлгын засаг»,— Россин Федерациин Президентын дурадхалнуud болон ажаглалтануудые хараадаа абан, парижуулан hайжаруулха.

3. Бүгэдэ нинтын танилсахын тула Россин Федерациин Конституциин проектые тунхаглаха Россин Федерациин бүридэлдэ ородог республикануудай Верховно Советүүд, хизаарнуудай, областынуудай, автономито областынуудай, автономито округуудай, Москва, Санкт-Петербург хотонуудай арадай депутадуудай Советүүд энэ проектые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэ ба тэрэнэй залан сэхэ дүримүүдэй талаар олонинтын hанал бодол шэнжэлгэ эмхидхэхэ ёhотой.

4. Россин Федерациин Арадай депутадуудай съездын, Россин Федерациин Верховно Советэй, Россин Федерациин, Россин Федерациин бүридэлдэ ородог республикануудай, хизаарнуудай, областынуудай, автономито областынуудай, автономито округуудай, Москва, Санкт-Петербург хотонуудай арадай депутадуудай, мүн эрхэтэдэй дурадхалнуud болон ажаглалтануудые хараадаа абан, Россин Федерациин Конституциин проектые парижуулха хүдэлмэри түгэсхэхыень Россин Федерациин Верховно Советтэ болон Конституционно комиссида даалгаха.

5. Россин Федерациин Конституциин парижуулан hайжаруулагдаhан проектые Россин Федерациин Арадай депутадуудай ээлжээтэ съездын үзэмжэдэ табихыень Россин Федерациин Верховно Советтэ болон Конституционно комиссида даалгаха.

Россин Федерациин Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, Кремль, 1992 оной апрелийн 18.

РЕДАКЦИhАА: Хүндэтэ уншагшад! Россин Федерациин Конституциин проектые мүнөөдэрэй номерой хоёрдохи хуудаhанда толилжо эхилбэбди. Ушар нимэhээ шэнэ Конституциин проектын дүрим бүхэнтэй анхаралтайгаар, нарин нягтаар танилсажа, шэнжэлжэ үзөөд, өөhэдынгөө hанамжа дурадхалнуud, ажаглалтануудые манай газетэдэ эльгээхыетнай гүйха байнабди. Таанадай хэлэhэн үгэ, шүүмжэлэл болон дурадхал hониной хуудаhануудта толилогдоод, манай республикын Верховно Советээр дамжуулагдан, Конституционно комиссиин үзэмжэдэ хүргэгдэхэ байха гэжэ найдуулнабди.

Зай, нигэд, хүндэтэ уншагшад, таанадай бэшэгүүдые хүлеэнэбди.

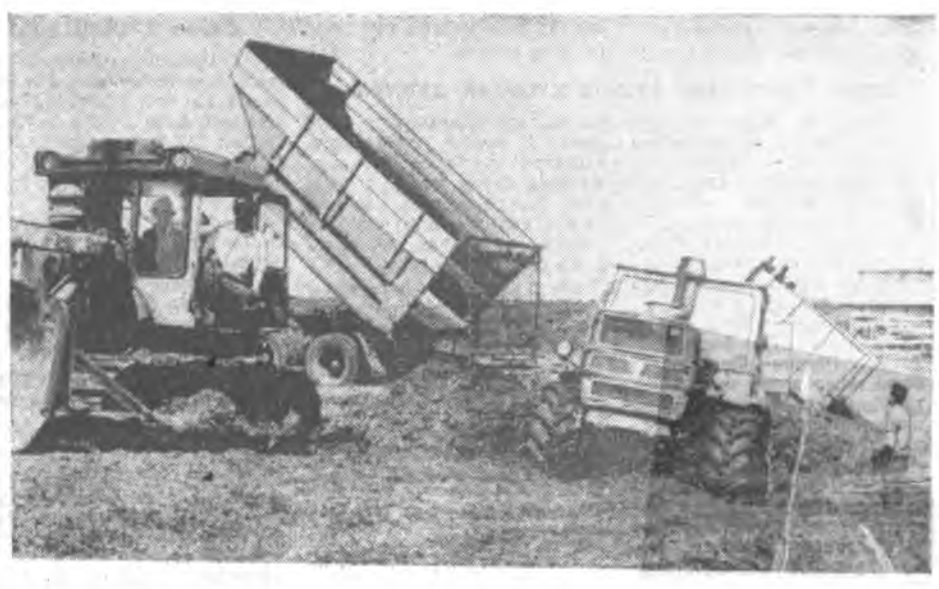

Адууhа малдаа—элбэг хүрэхэ тэжээл

СИЛОС ДАРАЖА ЭХИЛБЭ

Кабанскын совхоз район соёлоо эгэл томо ажахы болоно. Тус ажахы жэл бүхэндэ 43 мянган центнер үбhэ бэлэдхэдэг байна. Июлиин 25-да боложо үнгэрhэн үйлэдбэриин суглаан дээрэ үбhөшэдэй дүрбэн, силос бэлэдхэхэ нэгэ отряд байгуулагдажа, тусхай шиндхэбэри абтаа hэн. Үбhөшэдэй эвеное даагшаар Юрий Мошкин, Виктор Рыков, Алексей Дорохов, Владимир Перевозников, силос бэлэдхэхэ томодхогдоhон отрядые даагша Александр Гусев гэгшэдые нэрлэмээр. Звено бүхэн арбаад хүнhөө, гол түлэб механизаторнуудhаа бүридэнэ. Звено бүхэндэ дунда зэргээр 100—150 гектар нуга саншалан үгтэнхэн.

— Мүнөө үбhэшэдэй дүрбэн звено үбhэндөө ороно, силосэй отряд силос даража захалаа. Хэнэйшье мэдэhээр байгша ондо ногооной урга-са муушаг. Теэд хайшан гэхэб, ургаа болоhон ногоо сүм хуряажа абаха зорилго табяад байнабди. Тодорхойлон хэлэбэл, бүхыдөө 37000 центнер үбhэн, 15000 тонно силос, 500 тонно витаминтай ногооной гурил нөөсэлгдэхэ ёhотой. Ажахыдамнай АВМ-0.65 түхэлэй 5 агрегат тоологдоно. Энэ жэлдэ витаминтай ногооной гурил багаар нөөсэлхэбди. Юуб хажууда hубарилдаад зогсожо байхань харагдана. Хоёр «Т-130» түхэлэй трактор нүхэндэ ороhон ногоо набшаhа тараажа, даража, туха сүлөөгүй байба. Кузоваар дүүрэн ногоо, набшаhа ашаhан мантан томо «КАМАЗ» автомашина силосэй нүхэнhөө тээ саанахана томо шэгнүүр дээрэ зогсоно. Силосэй нүхэн тээшэ ногоо набшаhа ашанхай хоёр «К-700», хоёр гэхэдэ, электрын элшэ хүсэнэй үнэ сэн айхабтараар нэмээгдээд байна,—гэжэ совхозой ахамад экономист Алексей Николаев хэлээ hэн.

Совхозой hү haалиин 4-дэхи фермын дэргэдэ силос ашаhан элдэб автомашинануудай силос дарадаг нүхэнэй «Т-150» түхэлэй тракторнууд, хоёр «ЗИЛ-130» түхэлэй автомашина үрдилдэжэ байhан юумэдэл гүйлгэлдэнэ. Жолоошод Владимир Капустин, Сергей Балдаков, Сергей Суранов, Сергей Исаковский, Геннадий Бабкин, Николай Карнабаев гэгшэд халаанай туршада ехэ ногоо зөөжэ, даабарияа хөло үлүүлэн дүүргэнэ.

Эндэhээ хоёр модоной газарта оршодог сабшалан дээрэ дүрбэн «КСК-100» түхэлэй комбайн яhала үдхэнөөр ургаhан ногоо сабшажа байба. Комбайнернууд Вячеслав Залюбовский, Валерий Идрисов, Виктор Жуков, Николай Федоров гэгшэд эндэ оролдосотойгоор хүдэлнэ.

— Силос даралгада одоол бүхы хүсэеэ элсүүлхэ ёhотойбди. Мүнөөдэр 2000 тонно силос дарагдаха. Үглөөдэр 3-дахи МТФ-гэй хажууда ошожо, силосэй хоёрдохи нүхэндэ силос даража эхилхэбди. hая ороhон хура бороогой hүүлээр нэгэ жэлэй погоон яhала ургаа юм. Тиимэhээ түсэбөөр хараалагдаhанhаа бага бэшэ шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ ёhотойбди,— гээд тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Николай Гаврилович Павлуцкий манда хөөрөө бэлэй.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. «Т-130» түхэлэй трактораи жолоошон И. С. Каргапольцев силосэй нүхэн дээрэ; 2. «КСК-100» комбайнаар сабшана; 3. Силос дарагдана.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

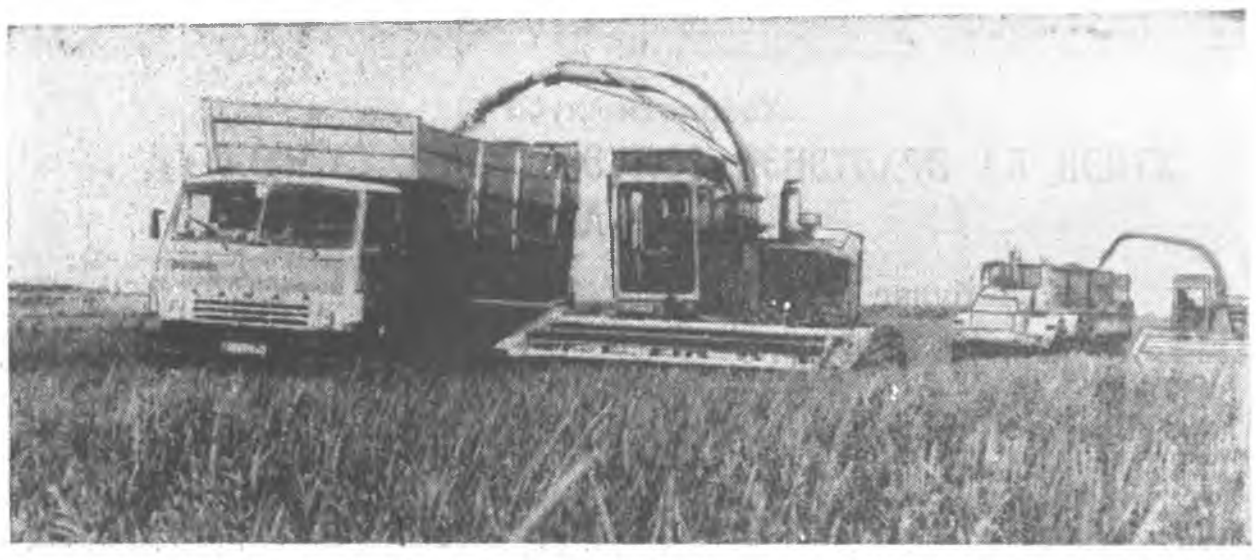

ҮБЭР-МОНГОЛОЙ ДЕЛЕГАЦИ ЕРЭБЭ

КНР-эй Үбэр-Монголой автономито районой арадай түлөөлэгшэдэй Бүхэрайоной суглаанай делегаци үсэгэлдэр Буряад Республикын нинслэл Улаан-Удэ хотодо бууба.

КНР-эй Үбэр-Монголой автономито районой бэлэн Буряад Республикын хоорондо парламентска делегацинуудаа андалдаха тухай хэлсээнэй үндэhөөр тус делегаци манай республикада ерээ. Нигэжэ саашадаа делегацинуудаа андалдаха тухай хэлсээндэ эхин табигдаба гээшэ.

Буряад Республикын Верховно Советэй хэблэлэй албан.

Уншагты, танилсагты:

1-дэхи нюурта. Редакторай булан. «Сэнхир алас хизааргүй ха юм»—түрүү бэшэг.

«Адууhа малдаа—элбэг хүрэхэ тэжээл»—Кабанскын, Түнхэнэй районуудhаа абтаhан мэдээсэлнүүд.

«Энэдхэгhээ эхилээд...» — мэдээсэл.

2-дохи нюурта. «Россин Федерациин Конституци»—проект.

3-дахи нюурта. «Ажалшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ»—редакцида ерэhэн бэшэгүүдэй тусхай хуудаhан.

4-дэхи нюурта. Республикын нютаг нютагай hонин.

Барселоно. «Олимпиадын галнуud яларба». Туhатай зүбшэл.

Проект

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН КОНСТИТУЦИ

Бидэ—Россин Федерациин олонациональна арад, манай газар дайда дээрэ нэгэн нинтэ хуби заяагаар нэгэдэһэн хадаа,

хүнэй сүлөөе, эрхэнүүдые, нэрэдэнь хүрэмэ ажабайдал баталхаар, эрхэтэдэй амгалан тайбан байдал ба эб зе хангахаар, түүхээр түхөөгдэһэн гүрэнэй нэгэн нинтэ байлгые зандань үлөөхөөр, Россие һэргээн бодхоохоор болон тэрэнэй демократическа гүрэн түрын байгуулалые хубилашагүй байлгахаар эрид шиидэнхэй байһан дээрэһээ, Эсэгэ орондоо инаг дуратай байха хүсэл, һайн һайхан хэрэгтэ, үнэн зүб байдалда сэбэр сэхээр этигэхэ бодол бидэндэ дамжуулан үгэһэн элинсэг хулинсагуудайнгаа дурасхаалые хүндэлэн,

мүнөөнэй болон ерээдүйн үетэнэй урда үндэр ехэ харюусалгаһаа эхи абан.

дэлхэйн хамтаралай хубибди гэжэ өөһэдыгөө мэдэрэн,— Россин Федерациин Конституци баталан абанабди,

МАНАЙ ОБЩЕСТВЫН БА ГҮРЭНЭЙ ҮНДЭҺЭН ХУУЛИ болоно гэжэ тэрэниие соносхонобди.

Нэгэдэхи хуби

КОНСТИТУЦИОННО БАЙГУУЛАЛТЫН ҮНДЭҺЭ ҺУУРИНУУД

Статья 1. ГҮРЭНЭЙ БҮРИН ЭРХЭТЭ БАЙЛГА

(1) Россин Федераци (РФ, Росси)—бүрин эрхэтэ, хуули ёһото, демократическа, федеративна болон социальна гүрэн мүн.

(2) Тэрэнэй олонациональна арад хадаа Россин Федерациин бүрин эрхэтэ байлгые даагша, мүн гүрэнэй засагай ори ганса эшэ үндэһэн болоно.

(3) Россин Федераци өөрынгөө газар дээрэ эгээл дээдын засаггай байдаг, дотоодын ба гадаадын политика тодорхойлдог ба бэлүүлдэг, Россин Федерациин Конституциие, мүн тэрэнэй үндэһөөр Россин Федерациин бүхы газар дээрэ эгээл дээдын хүсэтэй федеральна хуулинуудые баталан абадаг юм.

(4) Гүрэн, тэрэнэй зургаануud, эмхи зургаануud болон тушаалта хүнүүд тэрэнэй ямар нэгэн хубида бэшэ, харин бүхы обществодо алба хэдэг, хүнэй ба эрхэтэнэй урда харюусалгатай байдаг юм.

(5) Россин Федераци дотор захиргаалалгын республиканска түхэл гурим тогтоогдонхой.

Статья 2. ХҮН, ТЭРЭНЭЙ ЭРХЭНҮҮД БА СҮЛӨӨНҮҮД—ЭГЭЭЛ ДЭЭДЫН ҮНЭТЭ БАЯЛИГ

(1) Хүн, тэрэнэй ами нахан болон энхэ элүүр, тэрээндэ гар хүрэхэгүй ябадал ба аюулгүй байдал, бусад эрхэнүүд ба сүлөөнүүд, нэрэ түрэ ба хүндэ ямба—Россин Федераци дотор эгээл дээдын үнэтэ баялиг мүн болоно.

(2) Россин Федерациин Конституциин дүримүүдэй, уласхоорондын эрхын бүгдэ нинтын мэдэрһэн гол ёһонуудай болон гуримуудай үндэһөөр Россин Федераци хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые хангадаг юм. Хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые, нэрэ түрэ болон хүндэ ямбые мэдэрхэ, сахиха ба аршалха гээшэ гүрэнэй засагай гол уялга мүн болоно.

Статья 3. ХУУЛИИН БУЛЮУ ХҮСЭТЭЙ БАЙЛГА

(1) Гүрэн, тэрэнэй зургаануud, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануud, предприятинуud, эмхи зургаануud, нинтын нэгэдэлнүүд, тушаалта хүнүүд болон эрхэтэд Россин Федерациин Конституцитай болон хуулитай зохилдуулан, ажал хэрэгээ эрхилдэг юм.

(2) Россин Федерациин Конституци сэхэ бэлүүлэгдэдэг, Россин Федерациин бүхы газар дээрэ хэрэглэгдэхэ ёһотой. Россин Федерациин Конституцида зүришэдэг хуулинуud болон хуули ёһоной бусад актнуud юридическа ямаршье хүсэгүй байха.

(3) Бүхы хуулинуud заатагүй тунхаглагдаха ёһотой. Тунхаглагдаагүй хуулинуud хэрэглэгдэхэ ёһогүй. Хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүд, сүлөөнүүд болон уялгануудта хабаатай хуули ёһоной нормативна бусад актнуud, хэрбээ бүгдэ нинтын үзэмжэдэ тусхайта ёһоор тунхаглагдаагүй байгаа һаа, хэрэглэгдэжэ болохогүй.

(4) Уласхоорондын эрхын бүгдэ нинтын мэдэрһэн гол ёһонуud болон гуримуud, мүн Россин Федерациин эсэслэн баталагдаһан уласхоорондын хэлсээнүүд хадаа тэрэнэй эрхын хубинь болодог юм. Хэрбээ Россин Федерациин эсэслэн баталагдаһан уласхоорондын хэлсээгээр хуулинһаа тад ондоо дүримүүд тогтоогдоһон байгаа һаань, уласхоорондын энэ хэлсээнэй дүримүүд хэрэглэгдэдэг байха.

Статья 4. АРАДАЙ ЗАСАГ.

(1) Россин Федерациин арад өөрынгөө засаг сэхэ, мүн тэрэшэлэн Россин Федерациин Конституциин болон хуулинин тогтооһон гуримаар ба хэмжээн соо гүрэнэй зургаануудаар болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгээр дамжуулан бэлүүлдэг юм.

(2) Россин Федерациин Конституцяар хараалагдаһан гүрэнэй зургаануудые һунгалга сүлөөтэ байдаг, бүгдэ нинтын, адли тэгшэ эрхэтэй, сэхэ һунгалтын эрхын үндэһөөр, нюусаар дуугаа үгэхэ гуримаар үнгэргэгдэдэг юм.

(3) Обществын ямаршье хубинь, ямаршье нэгэдэл, ямаршье амяараа хүн гүрэн дотор засаг өөртөө бүлнмтаран абаха ёһогүй. Гүрэнэй засагые бүлаан абалга хадаа эгээл хүндэ гэмтэ ябадал болоно.

(4) Россин Федерациин эрхэтэд бии байгаа конституционно байгуулалтые хүсөөр унагааха гү, али хубилгаха гэһэн ямаршье һэдэлгдэ эсэргүүсэхэ эрхэтэй юм.

Статья 5. ПОЛИТИЧЕСКЭ ОЛОН ОНДОО ҺАНАМЖА

(1) Россин Федерацида демократи политическэ ба үзэл сурталай олон ондоо һанамжалуудай, олон партинуудай байлгын, партийна бэшэ хүнүүдэй хабаадалгын үндэһөөр Россин Федерациин бүхы газар дээрэ хэрэглэгдэхэ ёһотой.

(2) Ямаршье үзэл суртал нинтэ гүрэнэй гү, али нинтэ олондо уялгата болгон тогтоогдожо болохогүй.

Статья 6. ЗАСАГУУДЫЕ ХУБААРИЛГА

(1) Россин Федераци дотороой гүрэнэй засагай системэ болбол хуули гаргалгын, гүйсэдхэлгын ба сүүдэй засагуудые хубаарилгын, мүн тэрэшэлэн Россин Федерациин, тэрээниие бүридүүлдэг республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хооронд эрхилхэ хэрэг болон эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ амяаралгын гол ёһонуудта үндэһэлдэг байха.

(2) Хуули гаргалгын, гүйсэдхэлгын болон сүүдэй засагай зургаануud өөһэдынгөө эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэеэ даагаад, али алинайнгаа тэнсүүри харан бэлүүлдэг байха. Россин Федерациин Конституциин болон хуулиин тэдээндэ олгоһон эрхэ түлөөлэлгэнүүдһээ хажуу тээшээ тэдэ гараха эрхэгүй.

Статья 7. ФЕДЕРАТИВНА ГҮРЭН

(1) Россин Федерациин гүрэнэй-территориальна байгуулажа федерализмын гол ёһоной үндэһэ һуури дээрэ тогтоогдодог.

(2) Республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай хуули ёһонон статусай үндэһэ һууринуud Россин Федерациин Конституцяар тогтоогдодог, лаб хангагдадаг юм. Республикануудай Конституциануud, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай уставуud Россин Федерациин Конституцида зүришэхэ ёһогүй.

(3) Россин Федерациин мэдэлдэ гү, али [illegible] Федерациин, республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай хамтын мэдэлдэ Россин Федерациин Конституциин үгөөгүй гүрэнэй засагай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые республикануud, хизаарнуud, областьнуud, автономито областьнуud, автономито округуud бэеэ даагаад, Россин Федерациин Конституцитай таарадуулан, бэелүүлдэг байха.

(4) Россин Федераци дотор бүхы үндэһэ яһатанай нэгэдэлнүүдэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүд, тэдэнэй национально-соёлой автономи болон Россин Федерациин бүридэл соо өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ эрхэ хангагдадаг юм.

Статья 8. СОЦИАЛЬНА ГҮРЭН

(1) Россин Федерациин социальна политикын гол зорилго гэхэдэ, хүнэй ба обществын баян дэлгэр һуудал байдал туйлалга, хүнэй хүгжэхын тула адли тэгшэ, үнэн зүб арга боломжонуудые хангалга мүн болоно.

(2) Гүрэн хүнүүдэй ажал болон элүүр энхые аршалан хамгаалдаг, ажамидарха арга боломжын ба салин хүнһэнэй эгээл бага хэмжээе тодорхойлдог, гэр бүлэ, эхэ, эсэгэ болон үхибүүдтэ, инвалид болон наһатай хүнүүдтэ дэмжэлгэ үзүүлдэг, социальна хангалгын гурим хүгжөөдэг, пенси болон тэдхэмжэ тогтоодог юм.

(3) Гүрэн хүн зоной үдэлгын энэрхы сэдьхэлэй политика ябуулдаг, хүнэй болон обществын соёл болбосоролой хүгжэхын тула хэрэгтэй эрхэ байдал олгодог, экологиин талаар аюулгүй байдал ба байгаали гамтай зүбөөр хэрэглэхэ ябадал хангадаг юм.

Статья 9. ЭКОНОМИЧЕСКА АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ТҮХЭЛ ЯНЗАНУУДАЙ ОЛОН ОНДОО БАЙЛГА

(1) Россин Федерациин экономикын үндэһэ һуури—социальна дэлгүүрэй ажахы мүн. Тиихэдээ экономическа ажал ябуулгын, олзын хэрэг эрхилэлгын болон ажалай сүлөөтэ гурим, зөөриин түхэлнүүдэй олон ондоо, адли тэгшэ эрхэтэй байлга, хуули ёһоной талаһаа тэдэниие адляар хамгаалалга, үнэн сэхээр үрдилдэлгэ, нинтын аша үрэ тэрэниие бэелүүлэн хангадаг байха юм.

(2) Ажахын ажабайдалые гүрэнэй талаһаа гуримшуулга хүнэй ба обществын аша туһада зорюулагдан бэелүүлэгдэдэг байха.

(3) Экономическа харилсаан хадаа хүн ба гүрэнэй, хүдэлмэрилэгшэ ба хүдэлмэри үгэгшын, үйлэдбэрилэгшэ ба хэрэглэгшын хоорондохи социальна андалдаа харилсаан дээрэ байгуулагдадаг юм.

Статья 10. РОССИН ФЕДЕРАЦИ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ХОЛБООН ДОТОР

1) Россин Федераци бусад гүрэнүүдтэй холбоондо орохо ба өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй зарим хубине бэелүүлгэ холбооной зургаануудта дамжуулан үгэхэ эрхэтэй юм.

Статья 11. РОССИН ФЕДЕРАЦИ ДЭЛХЭЙН ХАМТАРАЛ ДОТОР

Россин Федераци дэлхэйн хамтаралай бүрин эрхэтэ гэшүүн болодог, уласхоорондын эрхын нинтэ олоной мэдэрһэн гол ёһонуud болон гуримуудые, тэрэнэй баталһан уласхоорондын хэлсээнүүдые сахидаг, уласхоорондын эмхинүүд болон бусад нэгэдэлнүүдтэ, хамтын аюулгүй байдалан байгуулалтануудта хабаадаха арга тай байха, бүгдэ нинтын ба үнэн сэхэ эб найрамдал, али алиндаа аша туһатай уласхоорондын харилсаа холбоон, түби дэлхэйн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэ тээшэ эрмэлзэдэг байха юм.

Статья 12. КОНСТИТУЦИОННО БАЙГУУЛАЛТЫН БҮРИН БҮТЭН БА БАТА БЭХИ БАЙЛГА

(1) Конституциин тус бүлэг дотор соносхогдоһон гол ёһонуud Россин Федерациин конституционно байгуулалтын үндэһэ һууринуud болоно.

(2) Россин Федерациин Конституциин удаадахи бүлэгүүдэй дүримүүд Россин Федерациин конституциин байгуулалтын үндэһэ һууринуудта зүришэхэ ёһогүй.

Хоёрдохи хуби

ХҮНЭЙ БА ЭРХЭТЭНЭЙ ГОЛ ЭРХЭНҮҮД, СҮЛӨӨНҮҮД БОЛОН УЯЛГАНУУД

I бүлэг

Юрэнхы дүримүүд

Статья 13

(1) Хүнэй гол эрхэнүүд болон сүлөөнүүд хадаа заяанһаа түхөөгдэһэн, хаһан абтадаггүй, түрэһөөрнь тэрэнэй мэдэлдэ үгтэһэн зүйлнүүд болоно.

(2) РФ-гэй Конституци дотор бэшэгдэһэн хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдэй тоо энээгээр хизаарланагүй, бусад эрхэ, сүлөөнүүдые тоогоогүй ябадал бэшэ, тиимэһээ хууляар үргэдхэгдэжэ болохо юм.

(3) РФ-гэй конституционно байгуулалтые, нинтын ёһо гурим бусад хүнүүдэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые гансал аршалан хамгаалха зорилготойгоор абтаһан РФ-гэй Конституци болон хуулинһаа бэшээр хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэ, сүлөөнүүд хаһагдаха ёһогүй.

Статья 14.

(1) Хүн бүхэн хуули ёһоной субъект болодог, иимэл шэнжэтэйгээр мэдэрэгдэдэг байха юм.

(2) Булта хуулиин урда адли эрхэтэй, хууляар адли тэгшээр хамгаалагдаха эрхэтэй юм.

(3) Расаһаа, үнгэ зүһэһөө, үндэһэ яһанһаа, эрэгтэй, эмэгтэйн илгааһаа, хэлэнһээ, социальна уг гарбалһаа, нинтын эд зөөриин болон тушаалай байдалһаа, һанал бодолһоо, бурхан шажанда ямараар хандадагһаа, нинтын нэгэдэлнүүдтэ хабаададагһаа, гү, али хабаададаггүйһөө, ажаһуудаг газарһаа болон бусад ушар нүхэсэлнүүдһээ дулдыдангүй, булта эрхэнүүд болон сүлөөнүүдэй талаар адли эрхэтэй.

Статья 15

(1) Хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые бэелүүлгэ хадаа бусад хүнүүдэй эрхэ, сүлөөнүүдые хаһаха, нинтын аша туһада, оршон тойронхи байгаалида хохидол тохёолдуулха ёһогүй.

(2) Россин Федерациин конституционно байгуулалтые хүсөөрөө усадхахын гү, али хубилгахын тула эрхэнүүд болон сүлөөнүүдээ хэрэглэлгэ, расова, үндэһэ яһанай, социальна, шажан мүргэлэй талаар хёмороон, үзэн ядалга, мүн тэрэшэлэн хүсэ хэрэглэлгэ ба дайе идхалга ба һүжэрөөлгэ хоригдонхой.

II бүлэг

Эрхэтэн байлга

Статья 16

(1) Россин Федерацида хүн бүхэн эрхэтэн байха эрхэтэй. РФ-гэй эрхэтэн байлга, тэрэниие абаһанай үндэһэ шалтагаанһаа дулдыдангүй, адли тэгшэ байдаг юм. РФ-гэй эрхэтэн болохо ба эрхэтэн зэргээ болюулха гурим федеральна хууляар тогтоогдодог байха.

(2) Эрхэтэн байха гү, али эрхэтэн байлгаяа хубилгаха эрхэнүүдээ РФ-гэй эрхэтэн хаһагдаха ёһогүй.

(3) РФ-гэй эрхэтэн Россин Федерациһаа газаа тээшэ сүлэгдэхэ ёһогүй.

(4) Уласхоорондын эрхын бүгдэ нинтын мэдэрһэн гуримай гү, али РФ-гэй уласхоорондын хэлсээнэй үндэһэнһөө бэшэ шалтагаанаар хэншье Россин Федераци дотор бусад гүрэндэ дамжуулан үгтэхэ ёһогүй.

(5) Тэрэнэй газаа тээ байһан өөһэдынгөө эрхэтэдые хамгаалха ба үмэгшэлхэ ябадалые Россин Федераци лаб хангаха юм.

Статья 17

(1) Республикануud өөһэдынгөө эрхэтэн байха гурим тогтоохо аргатай юм. Республикануудай бүхы эрхэтэд Россин Федерациин эрхэтэд болодог. Хэрбээ энэ республика өөрынгөө эрхэтэн байлга тогтоогоо һаань, РФ-гэй эрхэтэд тэдэнэй саг үргэлжэ ажаһуудаг газар дээрэхи республикын эрхэтэд мүн болодог. Тэрэнэй газар дээрэ саг үргэлжэ ажаһуудаггүй хүнүүдэй тус республикын эрхэтэн болохо гурим, тусхай хуулитай зохилдуулан, бэелүүлэгдэдэг.

(2) Республикануud, хизаарнуud, областьнуud, автономито областьнуud, автономито округуud эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые хизаарлаха гү, али болюулха, мүн тэрэшэлэн РФ-гэй эрхэтэн байлгаһаа уламжалан гарадаг уялгануудынь хубилгаха гү, али болюулха эрхэгүй юм.

Статья 18

(1) РФ-гэй эрхэтэн, федеральна хуулитай гү, али РФ-гэй уласхоорондын хэлсээнтэй зохилдуулан, гадаадын гүрэнэй эрхэтэн байжа болохо.

(2) РФ-гэй эрхэтэнэй гадаадын гүрэнэй эрхэтэн байха ушарта, хэрбээ РФ-гэй Конституцяар, федеральна хууляар, гү, али РФ-гэй уласхоорондын хэлсээгээр ондоо гуримай хараалагдаагүй һаань, тэрэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүд зандаа үлэдэг, РФ-гэй эрхэтэн байлгаһаа уламжалдаг уялганууднаа сүлөөлэгдэдэггүй юм.

Статья 19

(1) РФ-гэй эрхэтэн бэшэ аад, тэрэнэй газар дээрэ хуулиин ёһоор байһан хүнүүд, РФ-гэй Конституцяар, федеральна хууляар болон РФ-гэй уласхоорондын хэлсээнүүдээр тогтоогдоһон хизаарлалтануудһаа бэшэ ушарта, РФ-гэй эрхэтэдтэй адли эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые хэрэглэдэг, уялгануудые далжа ябадаг юм.

(2) Уласхоорондын эрхын бүгдэ нинтын мэдэрһэн гуримтай, мүн тэрэнэй үндэһөөр абтаһан федеральна хуулитай зохилдуулан, гадаадын эрхэтэдтэ болон эрхэтэнэй зэргэгүй хүнүүдтэ нюусаар байха эрхэ Россин Федераци олгодог юм.

III бүлэг

Эрхэтэнэй ба политическэ эрхэнүүд болон сүлөөнүүд

Статья 20

(1) Хүн бүхэн амиды мэндэ ажаһууха эрхэтэй юм. Россин Федераци дотор хэншье ами наһана дуратай зоргоор хороогдохо ёһогүй.

(2) Гүрэн саазалалгые болюулха гэжэ ороддохо юм. Тэрэниие саашадань оолюултарнь, саазалалга хадаа хүндэ эсэргүү онсо хүндэ хүшэр гэмтэ ябадалай түлөө, хэлээлгын ори ганса арга болгон, федеральна хууляар тогтоогдожо, имаргал присяжнануудай сүүдэй шиидхэбэреэр бэелүүлэгдэжэ болохо юм.

Статья 21

(1) Хүн бүхэн сүлөөтэй болон өөртөө гар хүргүүлхэгүй эрхэтэй юм.

(2) Сүлөөень хизаарлалга, тушаалга оруулалсан, имаргал сүүдэй шиидхэбэреэр бэелүүлэгдэдэг байха. Сүүдэй шиидхэбэриин гаратар хүн 48 часаа дээшэ бэшэ сагта барилгада байжа болохо. Барилгын хуулита байһыень сүүдэй гуримаар шалгадаг.

(3) Хүндэ гар хүрэхэгүй ябадалые хизаарлалгын үндэһэ һууринуud гансал федеральна хууляар тогтоогдожо болохо юм.

(4) Хэншье хүсэ хэрэглэлгэдэ, зобоолгодо, бусад хатуу шэрүүн гү, али хүнэй нэрэ хүндые доромжолһон хандалгада гү, али хэһээлтэдэ орохо ёһогүй.

(5) Тэрэнэй һайн дуранай зүбшөөлгүйгөөр хэидэшье эрдэмэй, эмшэлэлгын, сэрэгэй гү, али ондоо туршалганууд хэгдэхэ ёһогүй.

Статья 22

(1) Хүн бүхэн хубиингаа ажабайдалда гар хүргүүлхэгүй, бэшэгүүдээ, мэдээсэлнүүдээ, телефоноор болон бусад хөөрэлдөөнүүдээ нюуса байлгаха эрхэтэй юм. Энэ эрхыень имаргал хуулиин үндэһөөр сүүдэй гуримаар хизаарлажа болохо.

(2) Хүн бүхэн өөрынгөө хүндые болон һайн һайхан нэрые хамгаалуулха эрхэтэй юм.

(3) Тэрэнэй өөрынь зүбшөөлгүйгөөр хүндэ хабаатай мэдээсэлнүүдые суглуулга, хадагалалга, хэрэглэлгэ ба тараалга гансал федеральна хуулиин үндэһөөр хэгдэжэ болохо.

(4) Федеральна хуулитай зохилдуулан, тэрэнэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдтэ сэхэ хабаатай дансануud ба материалнуудтай таниилсаха, гүрэнэй зургаанай, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай, предприятиин, эмхи зургаанай, нинтын нэгэдэлэй, тушаалта хүнэй мэдэлдэ байһан, тэрээндэ хабаатай мэдээсэл абаха эрхэ РФ-гэй эрхэтэндэ олгогдолог юм.

Статья 23

(1) Гэр байрада гар хүрэшэгүй юм. Тэндэ ажаһуудаг хүнүүдэй һанал бодолдо эсэргүүсэн, хэншье энэ гэр байрада орохо эрхэгүй. Хүнүүдэй ами наһа, элүүр энхые аршалхын, гэр байрада гү, али тэрээн соо байһан эд барааада хүрэжэ боломоор ехэ һандарал хохидолые сараахын гү, али усадхахын тула энэ дүримүүдһээ арсаха гурим федеральна хууляар тогтоогдожо болохо.

(2) Гэр байрада орожо, нэгжэлгэ хэхэ ба бусад ябуулгануud имаргал федеральна хууляар сүүдэй шиидхэбэриин үндэһөөр хэгдэжэ болохо. Хүлеэхэ аргагүй ушарта федеральна хууляар тогтоогдоһон, хуулита байһыень эдэ ябуулгануудай һүүлээр заатагүй сүүдээр шалгуулха, ондоо гурим байжа болохо.

Статья 24

(1) РФ-гэй газар дээрэ хуулита ёһоор байһан хүн бүхэн Россин Федерациин хилэ соо нишэ тиншээ дурааараа ябажа байха ба ажаһууха нютагаа шэлэхэ эрхэтэй юм.

(2) Хүн бүхэн Россин Федерациһаа газаа тээшээ дурааараа гараха аргатай. РФ-гэй эрхэтэн Россин Федерациндаа ямаршье һаадгүйгөөр бусажа ерэхэ эрхэтэй.

(3) Тус статья дотор заагдаһан эрхэнүүдые хизаарлалга имаргал федеральна хууляар тогтоогдожо болохо.

Статья 25

(1) Хүн бүхэн сүлөөтэ ёһоор бодомжолхо, үгэ хэлэхэ, мүн өөрынгөө һанамжа болон бата этигэл һаадгүйгөөр элирхэйлхэ эрхэтэй юм. Өөрынгөө һанамжа болон бата этигэл элирхэйлхыень гү, али тэдээнһээ арсахыень хэншье баалаха ёһогүй.

(2) Хүн бүхэн ямаршье хуулита аргаар мэдээсэлнүүдые сүлөөтэйгөөр бэдэрхэ, абаха, үйлэдбэрилхэ ба тараха эрхэтэй юм.

(3) Хүнэй ами наһа, хубиин, гэр бүлын, мэргэжэлэй, араншаа наймаанай гү, али гүрэнэй нюусануудые, нинтын ёһо гурим, мүн тэрэшэлэн һэшхэл бодолой сүлөөе аршалан хамгаалха зорилгоор имаргал федеральна хууляар эдэ эрхэнүүдтэ хизаарлалта тогтоогдожо болохо. Гүрэнэй нюуса болохо мэдээнүүдэй тоо федеральна хууляар бүрин гүйсэд тодорхойлогдодог.

Статья 26

Хүн бүхэндэ һэшхэл бодолой сүлөө—ямаршье шажанда сүлөөтэйгөөр шүтэхэ гү, али ямаршье шажанда шүтэхэгүй, бурхан шажанай, бэшэ гү, али ондоо бата этигэлтэй байха, тэрэниие дэлгэрүүлхэ, эдээнһээ уламжалан, хуули ёһо сахиһан эрхэ байдалда ажал хэрэг ябуулха эрхэ лаб хангагдадаг.

Статья 27

(1) Хүн бүхэн ямар үндэһэ яһатанда хабаатай байһанаа сүлөөтэ ёһоор тодорхойлхо, зааха эрхэтэй юм. Ямар үндэһэ яһатанда өөрынь хабаатай байһые тодорхойлхыень, заахыень хэншье баалаха ёһогүй.

(2) Хүн бүхэн түрэлхи хэлээ хэрэглэхэ, харилсаанай, хүмүүжүүлгын, һуралсалай, зохёохы ажалай хэлэ сүлөөтэйгөөр шэлэхэ эрхэтэй юм.

(3) Үндэһэ яһатанай нэрэ түрые доромжолһон ябадал хуулинин ёһоор хэһээгдэдэг байха.

Статья 28

РФ-гэй эрхэтэд обществын болон гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ сэхэшье, мүн сүлөөтэ гуримаар һунгагдадаг өөһэдынгөө түлөөлэгшэдөөр дамжууланшье хабаадаха эрхэтэй юм.

Статья 29

(1) РФ-гэй эрхэтэд гүрэнэй һунгагдадаг зургаануудта, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта, хуулитай зохилдуулан, һунгаха ба һунгагдаха эрхэтэй юм.

(2) Һунгалтада 18 наһа гүйсэһэн эрхэтэд хабаададаг. Өөрынгөө ябадалай түлөө харюусалгагүй гэжэ сүүдээр мэдэрэгдэһэн, мүн тэрэшэлэн сүүдэй шиидхэбэреэр эрхэ хаһалгын газарнуудта байһан эрхэтэд һунгалтада хабаадахагүй, һунгагдахагүй.

(3) Россин Федерациин газаа тээ байһан РФ-гэй эрхэтэд РФ-гэй Верховно Соведэй, РФ-гэй Президентын, РФ-гэй Вице-Президентын, республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай гүрэнэй зургаануудай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай һунгалтада, мүн тэрэшэлэн Россин Федераци доторхи референдуумуудтэ хабаадаха эрхэтэй юм.

(4) Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта һунгахи эрхэ ба һунгагдаха арга боломжо тус-тус нютагуудта саг үргэлжэ ажаһуудаг гадаадын эрхэтэдтэ, мүн эрхэтэнэй эзэргэгүй хүнүүдтэ олгогдожо болохо.

Статья 30

РФ-гэй эрхэтэд гүрэнэй албанда орохо адли эрхэтэй байдаг. Гүрэнэй алба хаагшын тушаалда орохо кандидадай урда табигдаха эрилтэнүүд тушаалай уялгануудай шэнжээр тодорхойлогдодог.

Статья 31

РФ-гэй эрхэтэд амгалан тайбанаар, бууруйгөөр сугларха эрхэтэй. Тэлэ гүйсэдхэхэ засагай нютагай зургаанда уридшалан дуулгаад, митинг, үйлсын жагсаал, демонстраци үнгэргэхэ, мүн тэрэшэлэн пикет табиха аргатай байха.

Статья 32

(1) РФ-гэй эрхэтэд нэгэдэл байгуулха эрхэтэй юм. Энэ эрхын зарим хаһалта РФ-гэй Конституцяар болон федеральна хууляар тогтоогдодог.

(2) Ямар нэгэ нэгэдэлдэ орохыень хэншье баалаха ёһогүй.

Статья 33

РФ-гэй эрхэ зургаануудта, дыгөө хүтэлбэ гаануудта, тэ сэхэ хандалга хандалга (пе эрхэтэй юм. өөһэдынгөө гын хэмжээн тогтоогдоһон хандалганууд хэ, тэрээгэ абаха, үндэһэ рюу үгэхэ

IV бүлэг

Экономическа, социальн соёл болбосоролой эрхэнүүд ба сүлөө

Статья 34

Россин Федерацида хүн бүхэнэй сүлөө гээшэ зөөриин эрхээр, сүлөөтэйгөөр олзын хэрэг эрхилэлгээр, сүлөөтэ ажалай эрхээр бэелүүлэгдэдэг.

Статья 35

(1) Зөөритэй байха эрхэ хадаа хүнэй, эрхэтэн хүнэй эрхэнүүдые ба сүлөөнүүдые бэелүүлгын шухала нүхэсэл. Зөөри гээшэ хүниие үялгалдаг. Зөөриин эрхые эдлэлгэ ниитэ зоной һайн байха хэрэгтэ харша байха ёһогүй.

(2) Үг залгамжалгын эрхэ лаб хангагдадаг.

(3) Гүрэн болбол социальна хамгаалгын байгуулажые хүгжөөдэг, нинтын социальна туһаламжын эдлэб түхэл маягуудые ба бүин үйлэдэлгые һайшаан дэмжэдэг.

Статья 36

(1) Хүн бүхэн ажал хэхэ эрхэтэй. Тиихэдээ сүлөөтэйгөөр бэсэ дааһан үйлэдбэрилэгшэ боложо гү, али ажалай хэлсээ баталха болоно.

(2) Хүн бүхэн аюулгүйе сахилгын гү, али ариг сэбэрэй эрилтэнүүдтэ харюусаһан ажалай эрхэ нүхэсэлтэй байха эрхэтэй, мүн баһа ямаршье баһамжа доромжолгодо дайрагдангүйгөөр, федеральна хуулинин тогтооһон доодо хэмжээнэй хэмжүүрһээ доогуур бэшэ түлөөнө, шагналда хүртэхэ, ямаршье үндэһэгүйгөөр ажалһаа гаргалгаһаа аршалагдаха эрхэтэй байха.

(3) Хүн бүхэн амарха эрхэтэй. Хууляар тогтоогдоһон хүдэлмэриин тогтоомол саг, амаралтын болон һайндэрэй үдэрнүүд, жэл бүрнин түлэгдэмэл амаралта, зарим мэргэжэлдэ ба хүдэлмэридэ хүдэлмэриин богони үдэр хүдэлмэрилэгшэ хүндэ лаб хангагдадаг.

Статья 37

(1) Хүн бүхэн бэсынгээ элүүр энхые сахиулха эрхэтэй, тэрэ тоодо медицинскэ туһаламжа абаха эрхэтэй. Бюджедэй, страховой взносой ба бусад олзо оршын ашаар элүүрые хамгаалгын гүрэнэй болоц муниципальна эмхи зургаануудта медицинскэ туһаламжа түлөөһэгүйгөөр үзүүлэгдэдэг. Медицинскэ түлөөһэгүй туһаламжа имаргал РФ-гэй эрхэтэдтэ үзүүлэгдэдэг.

(2) Гүрэн хадаа хүн зоной элүүр энхые сахилгын ба бэхижүүлгын Федеральна программые мүнгөөр һомолдог, элүүрые хамгаалгын гүрэнэй, муниципальна, үмсын системэнүүдые хүгжөөлгөөр хэмжээнүүдые абадаг. Хүн бүхэнэй элүүр энхые бэхижүүлхэ, бэсын тамирые бэхижүүлгые ба спортые хүгжөөхэ, экологиин ба санитарно-эпидемиологическа һайн байдал тогтоохо хэрэгтэ туһалхаар ажал ябуулгые һайшаан дэмжэдэг.

(3) Хүн зоной ами наһан-да, бэсын тохёолдуулма ба ушарнуud шаалтад хүрэ рюусалгада даг.

Статья 38

Хүн бүхэ ной аятай амидарха хуулиин гүр руулан, экологиин х байхада, бэ али зоори зо дохон гарга лоо түлөөн байха.

Статья 39

(1) Наһан ажаллаха байхадаа, хүнөө алда лаар тогто ушарнуудта циальна хам тэхэ эрхэтэй.

(2) Пенс тэдэлэмжэнүүдтэ туһаламжын хадаа түс дохон амид гээшэ лаб

(3) Гүрэн хамгаалалт хүгжөөдэг, на туһалам нүүдые ба наһайшаан д

Статья 40

(1) Хүн гамжатай эрхэтэй. Х даа байрал хогүй.

(2) Гүр тэлбэрин байра барил жэдэг, г эрхые бэ га нүхэсэл

(3) Баг тэ Хуулин маар гүрэ пальна нас жатай гэр гөөр гү, а лөөһэтэйг

Статья 41

(1) Хүн өөртөө зо шэлэхэ эр

(2) Нүр сөөгүй, юм дунда ба ралсалые хо ба тү гээшые гү

(3) Гүр зургаануу курсын үн дээдэ эрэ байха.

Статья 42

(1) Ура нической дэм шэнж ой оюун ух хуулиар

(2) Хүн бөсороло баадаха, нуудые х

V бүлэг

Эрхэнүүдые ба сүлө лаб хангалг

Статья 43

(1) Хүнэй ба эрхэтэнэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые хуули бусаар дайраха ябадалай ушарбал, хүн бүхэн гүрэнэй зүгһөө аршалуулха эрхэтэй.

(2) Эрхэтэдэй адли тэгшэ эрхые хазагайруулһан гэмтэд хуулинин үндэһөөр харюусалгада хабаадуулагдаха. Хүнэй, эрхэтэдэй эрхэнүүдые ба сүлөөнүүдые дараһан, хизаарлаһан хуулинин шанартай актнуud юридическэ хүсэгүй юм.

(3) Өөрынь эрхэнүүдые ба сүлөөнүүдые тодорхойлхо үедэ, мүн баһа гүрэнэй зургаануудай, нютагай хүтэлбэриин зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, нинтын нэгэдэлнүүдэй, тушаалта ба бусад хүнүүдэй зүгһөө тэдэ эрхэнүүдэйнь, сүлөөнүүдэйнь хазагайруулагдаад байгаа һаа, гүрэн хүн бүхэндэ сүүдэй хамгаалалта хангадаг. Сүүдэй хамгаалалта абахын тула хэндэ ямагаад хандаха гурим федеральна хууляар тодорхойлогдодог.

(4) Элүүр энхынгээ, нэрэ хүндынгөө, мүн зөөри зөөшынгөө хуули бусаар хохи-

(Эхин, Үргэлжэлэлынь удаадахи

долдо орох дын гарга эрхэтэй. гэжэ з

(5) Фе та зана д

Инжагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ

Нигүүлэсхы сэдьхэлэй уряагаар

ЗОНОЙ ОРОЛДОЛГООР, БУЯН ХЭШЭГЭЭР

Манай дэлхэй дээрэ Балбын ороной субаргын удаадахи хоёрдохи томо гагшын нангин Джарун Хашорой субаргын ехэ барилга мүнөө хабарай һүүл багта Хэжэнгын дасанай дэргэдэ эхилээд, түлэг дундаа ябажа байна. Эгээ мүнөөдөө субаргын уужам нүхэн досоohоо цементээр шудхагдажа, бахануудынь ута монсогор түмэрөөр гагнагдаад, нүхэн соонь һуулгагдаба гээшэ. Субаргын һуури шудхаха талаар орёо хүшэр бусадшье ажал хэгдэжэ байна. Хэжэнгын карьертэ субаргын һуури болон шудхагдаха цементын холисо тусхай техническэ заабаряар бэлдэгдээд, автосамосвалаар үдэрэй туршада хэдэн дахин субаргада зөөгдэнэ.

Энэ зунай ган гасуурай, бүгшэм халуунай үедэ тус ажал үглөөнэй 8 сагhаа үдэшын 9 саг хүрэтэр нэгэшье намшангүй үргэлжэлнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Хорёод шииграг хүбүүд эндэ ажаллана.

Энэ барилгын ажалые Хэжэнгын дасанай ахамад инженер боложо, һайн дураараа Улаан-Удэ хотоhоо срэhэн нютагай хүбүүн, барилгын дүй дүршэлтэй, олон арбан жэлдэ республикын томо-томо барилгануудай объектнүүдые толгойлhон Константин Базарович Патанханов ударидана, зүбшөөл, заабари үгэнэ.

Иимэ оршон байдалда Хэжэнгын Буддын шажантанай бүлгэм, тэрэнэй түрүүлэгшэ Дугаржаб Гергеевич Баяртуев дасанай болон илангаяа субаргын барилгада, мүн шажан мүргэлые саашань дэлгэрүүлхэ, һалбаруулха хэрэгтэ хам оролсоод, ехэ юумэ бүтээхын түлөө хубитаяа оруулжа байна. Аймагайнгаа, мүн хүршэ аймагуудай болон Шэтын областинин, Хёлгын ба Петровск-Забайкальскын районуудай ажалша зоной дунда тус бүлгэмэй эдэбхи үүсхэл ехэтэй гэшүүд Д. Г. Баяртуев, Б. Г. Балданов, Ц. Ж. Тогмитов, Ж. П. Балдандоржийн гэгшэд шажан мүргэлөө дэлгэрүүлхын, мандуулхын түлөө ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Эдэ нүхэднай дасанай ламанартай хамта дээрэ хэлэгдэhэн һуурин, тосхонуудаар ябажа, суглаа хураалнуудые үнгэргэhэн, тэрээн дээрээ тон шухала асуудалнуудые болохо шажан мүргэлөө дэбжүүлхэ, зоной сэдьхэл арюудахаха, субаргада үргэл хэхэ гэхэ мэтын асуудалнуудые табиhан юм. Инмэ суглаануудые хүршэ Шэтын областинин хэдэн һуурин нютагуудта үнгэргэгдөө. Бусадшье нютагай ажалшад шажан мүргэл һэргээн бодхоохо хэрэгтэ угаа баяртайгаар, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаадаха байhапаа мэдүүлбэ. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ Шэтын областиин эдэ нютагуудай зонhоо 40 мянган гаран түхэриг болон мал, үнэтэй эд зөөри дасанда ба субаргада ороhон юм. Мүнөө хахад жэлэй хугасаа соо хэдэн арбаад мянган түхэригэй зөөри үргэл болоhон юм. Жэшээлбэл, наяад наhатай Бүүбэин Цыбикдоржо үбгэн эдэ нютагуудай зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулhанай ашаар ехэ мүнгэ суглуулжа асараад, дасандаа, суоргадаа үргэл хэнэ.

Буддын шажанда шүтэгшэдэй бүлгэмэй президиумэй заседани hара соо хэдэн дахин үнгэргэгдэдэг.

Һаяхан Хэжэнгын Буддын шажантанай бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо Б. Г. Балданов урда хэлсэгдэhэнэй үндэhөөр Яруунын аймагай Үльдэргын «Коммунизм», Эгэтын-Адагай «Победа» колхозуудта бүлгэмэй даабаряар ябажа ерэбэ. Хэжэнгын аймагай типографида хэблүүлhэн «Арбан табан бурханай магтаал» гэhэн номые зоной дунда тараанаhан байна.

«Коммунизм» колхозой хүтэлбэрилэгшэ Л. Цыбикжапова субаргын барилгада үүсхэл оролдолго гаргажа, мүнгэ дамжуулба. Тус ажахы мяхалиг үүлтэрэй томо гэгшын үнеэ үргэбэ. Энэ колхозой эбэртэ бодо малай гүүртые даагша Цыпилма гэжэ нэрэтэй, фамилинь hанагданагүй, hайн hайхан сэдьхэл гаргажа, ехээр оролдоо гэжэ тэмдэглэлтэй.

Тинхэдэ «Победын» малшад үхэр малнуудаа мүн лэ дасанда дамжуулаа.

Балдоржо Гутапович Балданов эдэ нүхэдтэ ехэ баярые хүргөө.

Р. ЦЫМПИЛОВ,
дайнай ба ажалай ветеран.

АЖАМИДАРХА АРГАЯА БЭДЭРНЭБДИ

Тарбагатайн заhабарилгын техническэ предприятиин хүтэлбэри үдэр бүри бүхы коллективэй, тус тус подразделениүүдэй ажалай дүнгүүдые согсолдог, үрэ дүнгүүдыень тодорхойлдог юм. Ажал хэрэгүүдэй тодорхой экономическа шэнжэлэл hара бүри, квартал бүхэндэ хэгдэдэг. Иимэ шэнжэлэл хадаа мастерской, цех, бригада бүхэнэй хүтэлбэрилэгшые ямар хэрэг яагаад эрхилбэл, олзо оршотой байхаб гэжэ бодомжолхые, шэлэхые hургадаг байна.

Дэлгүүрэй харилсаануд хүтэлбэрилэгшэ бүхэндэ шэнэ эрилтэ табина. Тинхэдээ хэр зүбөөр, ашаг олзотойгоор ажалаа эрхилэбибди гэжэ өөhэдыгөө саг үргэлжэ шалгажа байха аргатан болоно бшуу.

Энэ жэлэй түрүүшын хахадта дизельнэ двигательнүүдые заhабарилдаг цехэй хүдэлмэришэд ажал хэрэгээ ехэ бодомжотойгоор, ашаг олзотойгоор эрхилээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Цехэй начальник Николай Григорьевич Родионов дүй дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ юм. Коллективыньшье hайн шанартай продукци гаргахын тула яhала оролдодог. Юундэб гэхэдэ, тус предприятиин продукци хүдөөгэй ажалшадта эльгээгдэнэ бшуу. Запас хэрэгсэлнүүдэй дуталдадаг болоhон энэ сагта тус предприятиин продукци илангаяа шухала удха шанартай болоно.

Заhабарилагшад ажалдаа техническэ талаар нарижуулан hайжаруулгын шэнэ аргануудые хэрэглэдэг. Двигательнүүдэй хуушарhан частьнуудые заhабарилгада слесарьнүүд Анатолий Николаевич Запорожецой, Евстафий Иванович Ефимовэй, Андреи Лукич Медведевэй, урлан нарижуулагша Василий Яковлевич Тимофеевэй хубита ехэ юм.

Тус цехэй заhабарилагшад хахад жэлэй туршада 5 миллион 270 мянган түхэриг хэмжээнэй заhабарилгын хүдэлмэри дүүргээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаhанhаа 1,5 миллион түхэригөөр ехэ болоно.

Ажахынуудай тракторнуудые, мал ажалай фермэнүүдые техническэ талаар хангадаг станцинуудай коллективүүд мүн лэ ашаг үрэтэйгөөр хүдэлөө, хүдөөгэйхидэй бүхы эрилтэнүүдые саг соонь, hайн шанартайгаар дүүргэнэ. Хүдөөгэйхидые хангалгын хахад жэлэй түсэбүүд мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдээ.

Мүнөө үедэ заhабарилгын хэмжээнэй бага болоошье hаань, тэжээл бэлэдхэлгын техникэ шэнэлхэ, элдэб частьнуудыень hэлгэхэ гэхэ мэтын ажал үшоол таhарнагүй.

Манай предприятиин коллектив эдэбхи үүсхэл гаргажа, барилгын материал—шлагаар хэгдэhэн хабтаhануудые үйлэдбэрилхэ гэжэ шиндэбэ. Энээндэ хэрэгтэй хэрэгсэл тухеэрэлгэнүүд тодхогдоо. Хүдэлхэ хүнүүдшье бии.

Нигэжэ арга хургаяа бэдэржэ, экономическа хүшэр байдалые гаталхын тула предприятнимнай коллектив оролдожо байна.

М. СПИРИДОНОВ,
Тарбагатайн заhабарилгын-транспортна предприятиин ахамад инженер.

«Шүдэеэ аргалуулхаяа бү ай»

П. БУРМАКИНАЙ фото.

«Буряад үнэндэ» үгтэhэн харюуhаа hабагшалан

НҮХЭДТӨӨ ХҮНДЭТЭЙ

Мүнөө хэлхеэ холбооной управленин автобазын паркын жолоошон Вячеслав Павлович Родовников тухай богонихоноор хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Хотын хүн зоной үшөө унтажа байхада, тус автобазын гараж соohоо хэдэн арбаад машинануд почто зөөжэ гарадаг. Үүрэй үшөө сайжа үрдеэгүй байхада, аймагууд ошоhон харгынуудаар олонхинь табилуулжа ябалаг гээшэ. Саhа бороон ороно гү, али шанга hалхи шуургаг болоно гү—хамаагүй. Почтын автомашинануд ошохо газартаа заабол хүрэхэ ёhотой бшуу. Юуб гэхэдэ, юунэйшье боложо байгаа hаа, уншагшад захиhан захилаа хүлеэгээд лэ байна ха юм. Иимэрхүү графигтай хүдэлмэридэ түбhэн хүнэй тэсэдэгүйнь ойлгосотой.

Вячеслав Павлович энэ ажахыда 35 жэл соо жолоошоноор хүдэлнэ. Тэрэ үдэрэй туршада 11—12 час соо хүдэлөөшье hаа. («Улаан-Удэ—Баргажан» маршрут), автомашинаяа заhабарилангүй, аршажа сэбэрлэнгүй гэртээ харижа үзөөгүй. Автомашинынгаа крыло, капот дээрэ ямар нэгэ түмэр түдэгэ үгы hаа, ключ табяад байхысень харахагүйт. Хэрбээ ямар нэгэн ушараар юумэ табиха болоо hаа, заабол доронь юумэ дэбдидэг.

Вячеслав Павлович олон үгэгүй, помгон даруу зантай хүн юм. Гэбэшье залуу жолоошодhоо эхилээд, ажалай ветерануд хүрэтэрөө тэрэнние хүндэлдэг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Автобазын хүтэлбэрилэгшэдшье сэгнэдэг. Журамтай энэ жолоошон нүхэдтөө ходо туhатай зүбшэл заабари үгэжэ байдаг гэжэ онсолмоор.

Нүхэр Родовинов олон жэлдэ габшагай бэрхээр хүдэлhэнэйнгөө түлөө «Ажалай ветеран» медаляар шагнагданхай. РСФСР-эй Хэлхеэ холбооной министерствын Хүндэлэлэй дэбтэртэ оруулагданхай юм. Вячеслав Павлович «Буряад Республикын хэлхеэ холбооной табьята хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй. Тэрэ олон тоото грамотануудта, элдэбын шангуудта хүртэhэн байдаг.

Манай коллектив соо нимэ хүнэй бии байhанда бидэ омогорходогбди.

И. КОНДРАТЬЕВ,
Хэлхеэ холбооной автобазын аюулгүйе сахиха талаар ахамад инженер.

ХЭНИИЕ МЭХЭЛНЭБ?!

1992 оной мартын 3-да «Буряад үнэн» газетэдэ «Эрилтэ табинабди» гэhэн гаршагтай миниий корреспонденци гараа hэн. Энээн соо Бүргэ нютаг шадархи ой модые гам хайрагүйгоор олон жэл соо отолжо байhан тухай хэлэгдээ hэн. Үнэн удаан сагай үнгэрhэн хойно Зэдын комбинадай Генеральна директорэй орлогшо Н. М. Добрынин худал харюу үгэхэhөө гадна hэнгэргүй байhан, дээрэлхүү, муу зан гарганаан байна. «Хэрбээ манай отолоогүй hаа, ондоо ямар нэгэн эмхи орохо hэн бээ» гэжэ тэрэ бэшэнэ. Бүргын зоной зүбшөөлгүйгөөр ямар тиимэ эмхи модо отолхоор бэ? Бүргэдэ харгы заhанабди гэжэ тумархана, харин комбинадай томо «КРАЗ» тухэлэй машинануд харгы hандаана, бороотой үдэрнүүдэй hүүлээр харгые шалга нюлга даража, ялхи нүхэн болгоно.

Бүргын hургуулида 50 мянган түхэриг үгөөди гэжэ хэлэhэниинь худал. Нүхэ үрэмдэжэ, уhа гаргажа үгэхэдөө, зонhоо түлбэриинь гүйсэд абаhан, хүнүүдэй архине дэмыртэрээ ууhан байха. Эндэ 2—3 метрhээ уhан гарадаг, энэ уhанай шанарые шалган тодоруулаагүй. Бүргын Шулуута өөдэ модыень отолоо. Бүргын нангин газар болохо Байса-Хангайн зүүн жалгын модые орбонтойнь томо бульдозероор хобхолоо, газарыень низа даража бузарлаа. Байса-Хангаймнай ехэ тахилгатай, обоотой газар гээшэ. Эндэhээ эхилээд, 20—30 модон хүрэтэр зайда модо хюдаhаар, Самсаалай эхин хүрөөд, тэндэхи сабшалангыень трактор, машинаар гэшхүүлhэн, модоор дараhан hургатай. Үшөо саашаа Хуртагын Баруун-Голой модые отолжо, сабшалангыень гэшхүүлжэ байна гэлсэдэг. Эгээл hонин гэхэдэ, «Модо бэлэдхэлгэhээ абтаhан олзын 15 процентые нютагай бюджедтэ дамжуулнабди. Үнгэрhэн нэгэдэхи кварталай туршада 4,5 миллион түхэриг оруулаабди» гэжэ Н. М. Добрынин бэшэнэ. («Буряад үнэн», 1992 оной майн 22). Һая Хамнинин совхозой (мүнөө эблэл) директор, Буряад Республикын арадай депутат Владимир Будажапович Соктоевhоо hурахадамни, «энэ мэдээсэл уншаад, телефоноор хонходожо, директортэнь инмэ худал юумэ хэлэхэеэ болигты, Бүргын зонтой ерэжэ уулзагты гэжэ хэлээ hэм» гэбэ. Эндэ модо отолжо эхилhээр нэгэшье хашарhа мүнгэ Зэдын комбинат үгөөгүй юм гэжэ В. Б. Соктоев хөөрэнэ. Совхозой худэлмэрилэгшэдэй 2—3 hара соо мүнгэ абангүй байхадань, Н. М. Добрынин аяар 4,5 миллион түхэриг үгөөбди гэхэ, энэмнай юун гээшэб? Директор, ажалшадай хоорондо яhа хаяха гээ гү? Энэ худалшан Н. М. Добрынин Зэдын комбинадай директорэй орлогшо байжа шадаха гү? Захааминай аймагай захиргаанай гулваа, республикын Министрүүдэй Совет, Верховно Совет, прокуратура Н. М. Добрынинда хабаатай хэмжээ абаха гү?

«Сэхыень хэлэhэн дээрэ: үшөө 8—19 жэлэй туршада Бүргэдэ модо бэлдэхэбди» гэжэ Добрынин бэрхэбэ. Теэд ой модоёо хюдуулаад, уhа голоо хатаалгаад, шубуу шонхороо, ан гүрөөлөө хюдуулаад байхадамнай, Бүргэ, Хуртагын зоной үхибүүд, ашанар, гушанар, ерээдүйн үетэн юун гэхэб? Хүлисэхэ гү?! Үгы! Тиимэhээ Бүргэ, Хуртагын, бүхы Захааминай зон ой модоёо, уhаяа арюун, байгаали, агаараа сэбэр байлгахын түлөө булта тэмсэг!

ЦЫБЕНОВ.

Захааминай аймаг.

Асуугты—харюусахабди

ХҮН ЗОНДО ТУҺАТАЙ

Һүүлэй үедэ эм домой хоморто хүниие эдэгээхэ оной аргатай, эди шэдитэй хүнүүд тухай «Зүүн зүгэй эмшэлэлгэ» гэhэн гаршаг дороо бэшэжэ, арга шадабариинь элирхэйлнэбди, тэдэ зонтой дүтөөр танилсуулха гэжэ оролдонобди. Һаяшаг нюлиин 23-да манай газетэдэ бэрхэ, залуу аргашан, Намдаг Жигмитович Аюшеев тухай хөөрөө hэмди. «Тэрэ хүниие хаанаhаа олохоб? Хаана худэлдэг бэ?» гэhэн асуудалнуудтай бэшэгүүд, телефоноор хонходоhон хүнүүд олон. Тиимэhээ бидэ энэ хүнэй ажалладаг газар тухай хэлэжэ үгэхэмнай.

Бэлигтэй баряаша, олондо туhатай аргашан Н. Ж. Аюшеев Улаан-Удэ хотын Стрелкэ гэжэ буудал дээрэ байгуулагдаhан Агропромстройн поликлиникын 13-дахи кабинедтэ хүдэлдэг юм. Мүнөө бэлигтэй аргашан зунайнгаа амаралтада гаранхай гэжэ олон тоото уншагшадтаа дуулганабди. Һара тухай амараад, хүн зоние хаража, аргалха байна. Олон хүниие аргалхэ, туhалха хүсэлтэй залуу баряашада амжалта хүсэнэбди.

Б. ДОРЖИЕВА.

ГАНСА НЭГЭЭРЭ Э ЮУ БҮТЭЭХЭБИБДИ?

Хэр үгhаа манай Хүрбэдэ мал үдхэдэг, ан олзоборилдог байhан юм. Хожомынь модо отолжо, олзо хэдэг болоо бэлэй. Тэрэнээ зүбөөр эрхилдэг байгаа! Жэшээнь, үбэлэй сагта hайн шанартай, сэбэр ута модо Хүрбынгөө эрьедэ буулгажа, зунай сагта hала хэжэ, Үдын байшан хүрэтэр урдахуулдаг hэн. Тинхэ үедэ шандааhа шангатай, hүбэлгэн бэрхэ, мүн тулюуршаг мохоо элдэб hалашад тухай hонин зугаа зоной дунда ябадаг hэн ха. Гүрэнэй түсэбөөр хори гаран онhоо эхилжэ, модо бэлдэхэ ажал эрхилэгдээ hэн.

Дайнай хойтошье, тэрэ хатуу шэрүүн онуудта ямар наряар модо бэлдэдэг байгааб, Залуу тужа соо модо отолхогүй, түгсэгөө набтараар—оройдоо 15 сантиметрээр отолдог, дүрбэн тээhээнь зуладаг, гэшүүhэ шэлбэhэеэ тармажа, үлөөдэhэгүйгөөр галдадаг hэмди. Тинхэдэ зэр зэмсэгнай — hүхэ, хюрөө, аса, тармуур лэ hааб даа. Он жэлэй ошохо бүри Хүрбын модоной ажахы хүсэ ехэтэй боложо, барилгын модо ехээр бэлдэдэг болоhон, аймаг болон республика соогоо эрхимлэжэ гарадаг бага бэшэ ажахынуудай нэгэн бэлэй.

Һүүлэй гуша гаран жэлдэ—жараад онhоо—хүбшын модон даншье hаа, хайра гамгүйгөөр бэлдэгдэдэг болонхой. Голой эрьеhээ эхилээд, Сагаанай боори хүрэтэр модо отолжо, дүүhаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Эндэ лесхоз бии юм ааб даа. Теэд ехэ даргын урда бага дарга дохидог үнинэйнгөө заншал орхёогүй хаш. Иимэ ехэ модо саашань гаргажа байгаад, нютагай зоной муугаар ажаhуудаг тухай хүндэ хэлэхэеэшье эшэхээр юм бэ. Эхэ байгаалидаа хайшан гэжэ хандаха тухай, аба эжынгээ хэр үгhаа абажа ябаhан шанга журам, заабари заршам мэдэхэ заншалаа хаhагүй бидэндэ яахын аргагүй гомдолтой. Оршон тойронхи манай тосхон ямар гоё байгаалитай гээшэб, мүнөөщье, хараха янзада, гоё. Теэд анхан бидэнэй гүлзөөргэнэ, улаагана, долоогоно, моhhо түүдэг газар хадаа тосхоной захын ой байгаа. Зүгөөр мүнөө тойроод сэбэр газар үгы, бог шорой, хамаг муу муухайгаа тойруулжа хаяад байнабди. Үнгэржэ ерэхэдээ таряанайнгаа газарай захада богоо хаяжа эхилэнхэй.

Манай элинсэг хулинсагуудная эхэ байгаалидаа үнэн зүрхэнhөө, энэрхы hайхан сэдьхэлhээ хандажа, обоо уулаяа тахижа, орон дэлхэйдээ зальбаржа, уhан булагаа бузарлангүй, модо мүшэршье хухалангүй, ямар баян, ямар hайхан, ямар арюун дайда маанадтаа орхиhон боди сэдьхэлтэй, буян ехэтэй зон байгааб! Ай, хөөрхы!

Ой тайгадаа оруулаагүй захаамминайхид hайн байдалтай хаш. Бүхы дэлхэйн арадай баялиг, омогорхол болодог Байгал нуурта шудхадаг гол, мүрэнүүдэй эрьеэрхи модо отолхогүй ёhотойбди. Манай Үдэ, Хүрбэ, Анна, Худан, Хэжэнгэ голнууд Байгалдаа шудхадаг юмэл. Буряад гүрэн болонхой аад, байгаалияа хайра гамгүйгөөр бузарлаха гээшэ хайшаа юм?! Бүгэдэ зоноороо, гүрэн түрөөрөө бодожо, эхэ байгаалияа хамгаалха саг тулажа ерээл!

Д. ДАМБАЕВ,
пенсионер.

Хориин аймаг.

ХЭДЫ БОЛОТОР УНЖАГАЙРХА ЮМ?

Манай загаhа олзоборилдог Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи отделениин түб Ранжурово hуурында хэдэн зуугаад үрхэтэ айл тоологдодог гээшэ. Хүдөө нютагта ажаhуудаг hэн хойноо үхэр малаа, хони хурьгадаа адуулжа, эндээ эдеэ хоолой продукци үйлэдбэрилхэ, элбэг дэлбэг болгохо программа бэелүүлгэдэ өөhэдынгөө хубита оруулдаг байнабди. Үхэр мал адуулхада, эгээл шухала асуудал хадаа үбhэ тэжээл болодогынь мэдээжэ. Зүгөөр манай hуурининай хүн зон үхэр малаа бэлшээхэ бэлшээригүй, үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ сабшалангүйбди.

Манай Ранжурово hуурында бэлшээриин ба сабшалангай газарай дуталдадаг байбашье, Тимлюйн шиферэй заводой хамhабариин ажахын hү hаалиин фермэ эмхидхэгдэжэ, малаа бэлшээхэ газарнай бүришье бага болоо,

Үнэхөөрөөшье, нэгэ тээhээ Байгал далайhаа, нүгөө тээhээ Твороговско шубуунай фабрикын газар оршодог hуу тула хашагдажа, үхэр малаа адуулха, үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ аргагүй болоод байнабди.

Ранжурово hууринай бүхы хүн зондо тон шухала болошоhон түс асуудалые Кабанскын районой захиргаан, арадай депутадуудай районно Совет зүбөөр шиидхэхэ бээ гэжэ найданабди. Хэзээ болотор унжагайрха юм?..

СУШНЕЕВ, СОТНИЧ, БОРБОЕВ, АНТРОПОВ
болон бусад.

Ранжурово hуурында ажаhуугшад.

АРХИhАА АБАРЫТ, ХАЙРЛЫТ

нүүдыньшье омог дорюун, эрмэлэзэй дүүрэн байгаа hэн бэ. Харин энэ удаа зорижо ерэхэдээ, огто танибагүйб. Үглуу, булан бүхэндэ архи гартаа бариhан хүгшэд ерэhэн, ошоhонние ехэл хайратайгаар харасагаажа байха юм. Тэдэнэр 180—200 түхэриг хэнэйшье үгөө hаань, архияа барюулжархихаар бэлэн хаш. Юуб гэхэдэ, тэдэнэрhээ залуу 14—15-тай хүбүүд, басагадшье архи худалдажа абана. «Үгы даа, хүбаа, шамда архи худалдаха hэщхэлгүйб, би шинии хүгшэн эжышни болохоб» гэжэ хэлэхэ хүн орой олдоногүйл даа. Үйлсөөр үнгэрхэдэшни хүгшэн, залуугүй хуу hогтуунууд, хүл дээрээ байжа шадахаяа болиhон, тротуар дээгүүр мэдээгүй унтажашье байhан хүнүүд ушарна. Юундэшьеб даа ехэ олон буряадууд—илангаяа залуу хүбүүд архида орожо ябана хаш. Эдэ бүгэдые харахадаа, досоомни хүлгэшоол даа. Буряадууд анханhаа үхи, хүбүүдтээ архи уухыень хоридог, илангаяа залуу басаганай, эхэнэр хүнэй уумхай, hогтуу ябаха гээшэ нүгэлдэл тоологдодог байгаа. Энэ нихэдээ юун боложо байна гээшэб, түрэл буряад арадыемни архиhаа абарыт, хамгаалыт гэжэ хашхарха дурамни хүрэнэ.

Миниий hанахада, архидалга болон алкоголизмтай тэмсэхэ талаар сагтаа абтаhан зарлигай зарим тэды пунктые хүсэндэнь үлөөхэдэ болохо hэн. Теэд Россин Президент Б. Н. Ельцинэй хаанашье, юушье худалдаха эрхэ хүнүүдтэ олгоhониинь инагэжэл буруу hүрэшэбэ ха юм. Архи уужа, архяар хэрэгээ бүтээжэ hураhан хүнүүдые дура зоргоорнь табижархихада, ямар hайн үрэ дүн гарахаб даа? Мүнөө, миниий харахада, улаан-удынхид Брежневэй үеынхиhөө холо үлүү ехээр архи уудаг болоо гээшэ гү гэжэ hанахаар лэ. Манайшье Ангарскда архиhаа юу арсаха hэм, нимэрхүү ушарнууд болжол байдаг. Гэбэшье манай буряад арадай хүбүүд, басагадай, ерээдүйдэ манай урдаа хараха хүнүүдэй нимэ бузагай муухай «үбшэндэ» дайрагдаад байхые харахадаа, досоомни харлашана.

Хүндэтэ «Буряад үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд, уншагшад, Буряад Республика доторео өөрын зарлиг гаргажа, архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ талаар хамтаржа, хүдэлмэри ябуулаагүй hаамнай, саашадаа манай арадhаа юуншье үлэхэгүй гэжэ hанахаар лэ. Аяар холын Ангарскда байдаг буряад эхэнэр ёhын тэдыдэ «уляа» юм бэд даа гэжэ бү hанаарайт. Юуншье hаа, битнай, буряад шуhанай, буряад сэдьхэлтэй хүн ха юмбиб. Тиимэл хадаа өөрынгөө арадай ерээдүй тухай hанаагаа зобоноб.

Н. БАЛСУНАЕВА,
инженер.

Нютаг нютагай һонин

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ШАТАДА

Арадай депутадуудай Хоринин райсоведэй гүйсэдкомдо агуусхэ дайнай жэлнүүдтэ наһа барахан, һураггүйгөөр үгы болоһон сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан «Дурасхаалай дэбтэрые» хэблэхэ худэлмэриин хэр зэргэ ябуулагдажа байһан тухай ехэ хөөрэлдөөн болобо. Энээндэ манай аймагай захиргаанай худэлмэрилэгшэдһөө гадна хүршэ Хэжэнгын, Яруунын аймагуудай түлөөлэгшэд—Яруунын аймагай захиргаанай гулваа В. Г. Цыренжапов, соёлой таһагые даагша Г-Х. Цыренданшева, Хэжэнгын Соёлой ордоной директор В. И. Михайлов, соёлой таһагай худэлмэрилэгшэ Т. М. Бадмаева, залуушуулай болон спортын хэрэгүүдэй талаар комитедэй турүүлэгшэ М. Г. Цыренов гэгшэд хабаадаа.

«Дурасхаалай дэбтэрэй» редколлегиин гэшүүн Б. С. Семенов энэ асуудалаар үгэ хэлээ. Тиихэдээ сэрэгэй албанда манай республикаһаа мордоһон 31 мянганһаа дээшэ хүбүүдэй тоонто нютагуудаа бусажа ерэхэ хүбиг заяагүй байшоо юм гэжэ тэмдэглээ. Эдэнэрнай хэд гээшэб, фронт дээрэ хүбиг заяанинь ямараар эрьеэб, хаана наһа бараа, худөөлүүлэгдээ гээшэб гэһэн асуудалнуудта харюу олохын тула ехэ худэлмэри дүүргэгдээ, олон зон эдэбхитэйгээр бэдэрэлгэ хэжэ үргэлжэлһөөр. «Дурасхаалай дэбтэртэ» редакциин худэлмэрилэгшэд, республикын болон районуудай сэрэгэй комиссариадуудай, нютагай Соведүүдэй, ветерануудай болон бусад нитын эмхинүүдэй соведүүдэй туһаламжаар 20-оод мянган хүнэй нэрэ обог тодоруулагдаа. Тингэбэшье гурбан хүршэ аймагуудта даһи сэрэгэй үедэ баатарлигаар наһа барахан, һураггүйгөөр үгы болоһон бүхы сэрэгшэдэй тодоруулагдаагүй байһаниинь халагламаар. Жэшээлхэдэ, Хорин аймагай дайнда наһа барахан, үгы болоһон бүхы зоной 81 процентнь, Хэжэнгэдэ—90,4, Яруунада 94 процентнь тодоруулагданхай.

Даһи сэрэгтэ хабаадаад, даһи байлдаанай газар дээрэ баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан очерк, зураглалнуд, статьянуд тус дэбтэртэ оруулагдаха юм. Нимэ материалнуудые бэшэжэ эльгээхэ хэрэгтэй. Мүн баһа «Дурасхаалай дэбтэртэ» һайнаар бүүлгагдаһан фото-зурагууд хэблэгдэжэ, шэмэглэхэ болоно.

Аймаг бүхэнэй түлөөлэгшэд «Дурасхаалай дэбтэрые» гоё һайхан гадартайгаар, сэбэр сагаан саарһан дээрэ олон мянган хэнэгээр хэблэжэ гаргаха хэрэгтэ туһалхабди гэжэ найдуулаа.

З. БАДМАЕВ.

УРАН БЭЛИГЭЭРЭЭ БАЯСУУЛБА

Дүтэлүүр һууринай уран бэлигтэн аймаг, республика соогоо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Эндэхи соёлой байшангай дэргэдэхи уран һайханай эдэбхитэд арадайнгаа үндэһэн соёлые дээрэ үргэжэ, нютаг зонойнгоо дунда дэлгэрүүлхын, залуу үетэндэ ойлгуулхын тула оролдоно. Эндэ соёлой байшангай директор Хандама Шарановна Уладаева уран һайханай талаар ударидагша Надежда Андреевна Эрдынеева хөөр үни удаан жэлнүүдэй туршада оролдосо, эдэбхи гаргажа, ажаллахадаа, арадайнгаа дунда хүндэтэй болоо бшуу. Энэ коллектив 1988 ондо арадай театр гэжэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. Монгол ороноор ябажа уран бэлигээ харуулжа һайшаал, магтаалда хүртэжэ ерээ һэн. Уран бэлигтэн зундаашье аймагайнгаа һуурин тосхонуудаар ябажа, гоё һайхан наадда зугаа дэлгэдэг заншалтай юм.

Ye сагайнгаа хэды хүшэр хүндэ байбашье, зондо наадаяа харуулһаар. Мэнэ һаяхан эдэнэр манай Михайловка һууринда ерэжэ, гоё һайхан концерт наадаараа нютагаймнай ажалшадые баясуулаа. Хуушанай, шэнэшье олон дуунууд гүйсэдхэгдэжэ, буряад, монгол, коряк, хитад хатарнууд олондо һайшаагдаа. Мүн Юрий Шагдуровай гүйсэдхэһэн дуунууд һонирхолтой. Энэ жэлдэ 5-дахи класс дүүргэжэ гараһан Баяр Базаровые шагнажа һуухадаа, үшөө нэгэ буряад дуушанай ургажа ябаһыень ажаглааб.

Дүтэлүүр һууринай уран бэлигтэндэ үшөө үндэр, удха түгэлдэр амжалтануудые хүсэе!

Ц. НАЙДАНОВ.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Районой эдир аяншалагшадай следто үхибүүд олоороо суглардаг. Энэншье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, районой һургуули бүхэндэ аяншалха, түрэл нютагаа шэнжэлхэ дуратай хүбүүд, басагад олон ха юм.

Мүнөө жэлэй слёт Бурнашево тосхоной дэргэдэхи үзэсхэлэн һайхан газарта үнгэргэгдэбэ.

Районой эдир аяншалагшадай слёдто Тарбагатайн дунда һургуулинь үхибүүд эрхим һайн бэлэдхэлтэй байжа, эгээл олон очко абажа эрхимлээ. Энэ һургуулиин командые тренернүүд В. В. Мироманов, Г. П. Гусляков гэгшэд бэлдэһэн юм. Тус команда соohоо Л. Мироманова, С. Жоржев гэгшэд илангаяа шалгараа гээд тэмдэглэлтэй.

Десятниковын болон Хүйтэнэй дунда һургуулинуудай түлөөлэгшэд удаадахи һуури эзэлээ.

Эдир аяншалагшад байгаалида зорюулагдаһан ханьн газетэнүүдые, фото-зурагуудые гаргажа, олоной үзэмжэдэ табяа. Мүн дуунуудай, шүлэгүүдэйшье конкурснуудта үнгэргэгдөө.

С. ТЮЛЮКИН.

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ФЕСТИВАЛЬДА ХАБААДАЖА ЕРЭБЭ

Сэлэнгын аймагай эдир шатаршадай суглуулагдамал команда Санкт-Петербургда үнгэргэгдэһэн «Эб найрамдалай дугы» гэһэн шатараар уласхоорондын фестивальда хабаадалсаһанаа нютагаа һаяхан бусаба. Энэ фестивальда урдань СССР-ай байһан гүрэнүүдэй хотонуудай түлөөлэгшэд хабаадаһан байна.

Сэлэнгын аймагые түлөөлһэн эдир шатаршад Ю. Доржиев, Д. Борисов (Новоселенгинск), Б. Буянтуев, А. Найданов (Ацуула) гэгшэд энэ мүрысөөндэ муу бэшэ үрэ дүн түйлажа, командаараа наймадахи һуури эзэлээ. Гэхэтэй хамта Москва, Санкт-Петербург хотонуудай хоёрдохи суглуулагдамал командануудые ахижа гараа гээд тэмдэглэлтэй. Сэлэнгын эдир шатаршадые Новоселенгинскын дунда һургуулиин директор В. Б. Галсанов һориһон, хүтэлбэрилһэн байна.

Арадай депутадуудай Сэлэндүүмын поселково Совет аймагай эдир шатаршадай командын спонсор боложо, 40 мянган түхэриг дамжуулаа гээд онсолхо шухала.

Эдир шатаршад Нева мүрэн дээрэхи алдарта хотын дурасхаалта болон үзэсхэлэн һайхан газарнуудаар аяншалһан, танилсаһан байха юм.

ҮНЭМШЭЛГЭНҮҮДТЭЙ БОЛОБО

Һуралсалай шэнэ жэлһээ эхилжэ, аймагай ба Гусиноозерск хотын һургуулинуудта хуушан монгол хэлэнэй факультативууд хүдэлгэгдэжэ эхилхэ юм.

Энэ ушараар Монгол сайхан ороноһоо Адьяа Ганбол гэһэн багша тусхай хэлсээгээр ерэжэ, буряад хэлэ, литературта заадаг багшанартай хүдэлдэнэ, энэ бэшэгэй нюусые зааһан байна. Һүүлээрнь багшанар тусхай шалгалтануудые барижа, үнэмшэлгэнүүдые абаба. Сэлэнгын аймагай һургуулиин багшанар Монголой Сэлэнгэ аймагай һургуулинуудай багшанартай дүй дүршэлөөрөө андалдажа байхаяа хэлсээ баталанхай.

С. ДАМДИНЛИ.

АНДА НҮХЭДЭЙ АЛЬГАН

Эгээл мүнөө сагта, элиисэг хулиисагуудайнгаа түүхэ, ёһо заншал, соёл болбосорол шэнээр һэргээжэ байһан үедэ, монгол туургата арадуудай хоорондохи харилсаа холбоо бэхижүүлхэ гээшэ гүнзэгы удха шанартай болоо гээд һанагдана. Энэ шэглэлээр һүүлэй жэлнүүдтэ Хорин аймагай захиргаанай, соёлой таһагай зүгһөө горитой худэлмэри хэгдэжэ байһаниинь һайшаалтай. Жэшээнь, байгша оной апрель һарада аймагай Соведэй соёлой таһагые даагша Б. Д. Цыдыпов Монгол орон ошожо, Улаан-Баатар хотын «Дунжингарав» гэжэ арадай дуу, хатарай фольклорно ансамблиин хүтэлбэритэй хэлсээ баталаа һэн. Тиин зунай эхин һарын арбаадаар тус ансамблиин зохёохы коллектив манда айлшаар ерэжэ, хонгор һайхан Хорин аймагай худөө нютагуудаар ябажа, ажалша малша хүн зоншэ хужаалуулһан, эсэстэнь Хори һууринай соёлой байшанда түгэхэлэй концерт-наада харуулһан байгаа.

Монгол артистнуудай Булам тосхондо наада табиһан удэр ажалайнгаа хэрэгээр нишэ ерэһэн байжа, ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Шагдарай Даша, тэрэнэй наһанай нүхэр, оршуулагша Оюун Бат гэгшэдтэй золгожо, зохёохы коллективэйнь ажал ябуулгаар һонирхоо һэм.

— Манай ансамблиин түүхэ тухай хэлэбэл, үнгэрэгшэ жэлэй сентябриин 25-да дүүрэн эрхэтэй коллектив боложо гараа һэмди. Эхиндээ манай коллектив оройдоол табан хүнһөө бүридэһэн зохёохы бүлэг байһан гээшэ. Миниг нүхэр Шагдарын Даша хөёр жэлэй саада тээ Монголой демократическа партиин (намын) комитедэй дэргэдэ тус бүлэг байгуулһан юм. Хорин мүнөө ансамблиин коллективтэ гушаад артистнар тоолгдоно. Даша өөрөө хүгжэмэй тусхай дунда мэргэжэлтэй хүн юм. 1980 онһоо эндэ мэргэжэлээрээ худэлнэ. Армиин албанда байхадаа сэрэгэй ансамблиин ажалда хабаадалсадаг байжа, албанайнгаа дүүрэхэдэ энэл ансамбльда нэгэ бага худэлһэн юм.

Ялатараа нүхэрөө магтаһан эхэнэр гээшэб гэжэ бү һанагты. Даша тухай хэлэгүй гарахын аргагүй. Тэрэнэй хубиин үүсхэл оролдолын ашаар лэ зохёохы энэ бүлэг байгуулагдажа, мүнөө бээ дааһан ансамбль болобо.

— Манай ансамблиин үндэһэн арадай дуу, хатар һэргээжэ, дам саашань арад зоной дунда дэлгэрүүлхэ зорилготой юм,—гээд Шагдарын Даша хөөрэлдөөндэмнэ оролсобо. — Танай мэдэнэ эр манай коллектив тон залуу, тиин гэшүүднайшье залуу. Залуу зоноор худэлхэдэ хүнгэн. Эдэнэр бүхы шэнэ юумые зоримгэйгоор дэмжэдэг, залуугай зали ошотойгоор ажал хэрэгээ эрхилдэг бшуу.

Ансамблиин бүридэлдэ залуушье һаа, яһала мэдээжэ боложо ябаһан артистнуудбиш, гээд оршуулагша хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.—Нэн түрүүн дуушан Ням Осорые нэрлэхэ байнаб. Энэ нүхэрнай 1990 ондо Монгол ороной арадай дуунай конкурсын лауреат болоһон юм. Өөрын онсо маягтай, ехэл бэлигтэй дуушан. Погой (егоозорой) һургуули түгэс шудалжа гараһан Ганболдон номернуудыг манай программые нилээд һонин болгодог. «Табан дангинар» гэжэ нэршэһэн басагадай хатар концертымнай шэмэг болохол ёһоороо болоно. Манай Монгол орондо түбэнгеэрээ дуулаха бэлиг шадабари ехэл дээгүүр сэгнэгдэдэг. Тиин Гансух инмэ бэлигтэй хүбүүн юм. Тиихэдэ «Алтаин магтаал» гэжэ хүгжэм, дуунай бүлэгые баһал тэмдэглэмээр.

Танай аймаг ерэһээр мүнөодэр дүрбэдэхи тосхондоо концерт-наада табижа байнабди. Булам ерэхынгээ урда тээ Аалан, Ашанга, Улаан-Одон нютагуудаар ябаабди. Эдэ үдэрнүүдтэ Хори һууринай соёлой байшанда концерт-наада харуулаад, нютагаа бусаха замдаа Загарайн аймагай худөө нютагуудаар айлшалха хараатайбди.

Аймагай зон маниие ехэл халуунаар угтан абаа гээд тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Юрэдөөл, худөө нютагуудаар ябахадамнай клубууд соо дүүрэн зон суглардаг байгаа.

Тиихэдэ аймагай захиргаан, соёлой таһаг маниие ехэтэ хүндэлжэ, түлөөһөгүй гоор гостиницада байлгана, автобусыемнай бензинээр хангана.

Манай Булам ерэһэмнай юрын хэрэг бэшэ юм. Ушарынь гэхэдэ, июль һарын һүүл багта Буламай уран һайханай булгэмэй гэшүүд хэлсээнэй ёһоор манда айлшалха.

Тиимэһээ энэ тосхондо наада табихаһаа гадуур соёлой гуламтын худэлмэрилэгшэд болон эдэбхитэдтэй дүтэ танилсаха зорилготой ерэбэ гэшэбди.

— Монгол орондо ямар хубилалтануud болоно гээшэб?

— Танай эндэхидэл адли мандашье ехэ хубилалтануud үзэгдэнэ. Арадай ажахын байгуулалтые хубилалгаһаа уламжалан, ороной экономико нилээд доройтоод байна. Гэбэшье эдеэ хоолой зүйлнүүд манда нэгэ бага хямдашаг, гээд Оюун Бат энеэбхилнэ.

1994 онһоо хуушан монгол бэшэгтэ орохомнай, тиимэһээ мүнөө үедэ ороной хүн зон ехэ, багагүй энэ бэшэг шудалжа эхилээ.

Нааданшье түгэсэжэ, Буламай худөөгэй клубай худэлмэрилэгшэд хүршэ ороныгоо айлшадые аяга сай барихыень урижа, энэ өөрсэ янзын уулзалгын үедэ хөёр талын түлөөлэгшэд бэе бэетээ бүри дүтөөр танилсаһан байна.

— Буряад ороныгоо гэшэмнай һайхан газар байна даа,—гэжэ Ц. Баасанхүү үнэн зүрхэнһөө хэлэхэ юм.—Буряадуud хүндэмүүшэ зантай юм байна. Аха дүү арадуud һэн хойноо харилсаа холбоогоо улам бэхижүүлхын тула аха аргаараа оролдохо зэргэтэйбди,—гээд ансамблиин бүжэгшэн Цоодолын Баасанхүү гарыемни шангаар адхаа һэн.

Сайлалгын һүүлээр монгол айлшад хүндэмүүшэ эзэдтээ махасалгын үгэ хэлэжэ, сольхэлэй мүнгэн хүбшэргэйн шэнхинээсэ, талын зоной танил аялгаар зэдэлһэн дуунуудаа хангюурдаһаар Хори һуурин ерээ бэлэй.

Г. ДАШАЦЫРЕНОВ.
Хори.

ОЛИМПИАДЫН ГАЛНУУД ЯЛАРБА

БАРСЕЛОНО. (ИТАР — ТАСС). XXV Олимпийскэ наадануud байгша оной июлиин 25-да Испаниин Каталони провинциин түб Барселоно хотодо баярай оршон байдалда нээгдэбэ. 1936 ондо баригдажа, һэльбэн шэнэлэгдэнэн стадион дээрэ XXV Олимпиадые нээлгын зүжэглэмэл асари ехэ наадан үнгэргэгдөө. Энэ стадион 65 мянган хүнэй һууритай юм.

Спортын 32 зүйлөөр мүрысөөнүүдэй эхилээдүй байхада, түрүүшын рекордануud тогтоогдоо. Ушарынь юуб гэбэл, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы табан түбиин 172 гүрэнэй 10.517 спортсменүud дүрбэн жэлдээ нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг ехэ наадануудта хабаадахаяа сугларааа. Тэдэнэр 183 национальна олимпийскэ комитедые түлөөлнэ. Дүрбэн жэлэй урда тээ Сеулда үнгэргэгдэһэн Олимпиадада 163 ороной 9 мянгаһаа дээшэ спортсменүud хабаадаа һэн гэжэ тэмдэглэлтэй.

США-гай командын бүридэлдэ 591 спортсмен ороно. СНГ-гэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ урдань СССР-тэ ородог байһан 12 гүрэнэй 498 спортсмен ороно. Тусхайлбал, Россин командада 277, Украинын—80, Беларусиин—53, Казахстаной командада 21 спортсмен ороно бшуу. Тиихэдэ 150 тусхай тушаалтад —тренернүүд, врачнуud, массажистнуud, техническэ худэлмэрилэгшэд, хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ тиишэ ошоохой. Латвиин, Литвагай, Эстониин командануud өөһэдынгөө ороноуудай түг доро амяараа хабаадана.

XXV Олимпийскэ наадануудые нээлгын баяр ёһолол гое һайханаар үнгэржэ, стадион дээрэ сугларагшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа.

Барселоно хотын мэр, XXV Олимпиадын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ Паскуаль Марагал үгэ хэлэжэ, эдэ наадануудта ямар бэлэдхэлэй худэлмэрнин хэгдэһэн тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Һүүлээрнь Уласхоорондын олимпийскэ комитедэй президент Хуан Антонио Самаранча үгэ хэлэхэдээ, Олимпиин наадануудай ямар ехэ удха шанартай байһые тэмдэглээ.

Удаань Испаниин король Хуан Карлос XXV Олимпиин наадануудай нээгдэһэн тухай соносхобо.

Испаниин элитэ ехэ дуушад Плачидо Доминго, Альфредо Краус болон бусад зүжэглэмэл наадада хабаадажа, оперонуудһаа аринуудые гүйсэдхэбэ. Испаниин уян нугархай, олондо мэдээжэ хатаршадай нэгэн Кристина Хавос «Фламинго» гэжэ испан хатарые гое һайханаар хатарһан байха юм.

Олимпиин наадануудые нээлгын парад дэлхэйн эллэб ороноуудай арадуудай бүх заншалай, хубсаһа хунарай харагдаа болохо. Энэ ехэ спортын һаһндэрые нээлгын б... үнгын г... кээр, сал...

XXV О... нуудта ... илалта ту... алтан ме... 130 хайра... хэ хэрэгт... нуud тоо... гаһанай б... луулагдаг... алтан ме... медаль а... на Тинг... очкотой б... маниин с... алтан, ду... дальда, с... енуud 38... 118 меда... тай гэжэ... Олимпи... ла хүтэг... хэригөөр ... СНГ-гэй ... өөһэдын ... парадта яв... дэй илалт... СНГ-гэй ... лөөлнэн то... СНГ-гэй ... хүтэлбэри... мэдүүлбэ...

Эмхидхэ... гын, тай... кабина ... да бэлэд... доллар ...

Түрүүн... велосипе... тамаралда... настикаа... гэргэгдэб... тухай ... нуud соо...

СОНОСХОЛ

Ногооной, овощей, гүлзоорганын, шэнэ сортын сэсэгүүдэй үрэһэ хүрэшгэ, тюльпанай, нарциссай, гибридиэ азиатска лилиин түмһэ, георгинай, ирисэй, пионой, примулын, клематисай, розын, мятын үндэһэ, мүн тэрэшэлэн агротехникын талаар заабаринүудые абахадаа мүнгыень түлэхөөр бэлэн бүхы хүнүүдтэ эльгээхэбди.

Нимэ адресаар бэшэг бэшэжэ, захил хэжэ болохо:

Москва, 101000, Почтамт, 5 цех, а я 282,

гү, алн Латвия, 226021, г. Рига-21 а я 221.

АГАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ХҮРШЭНЭРЭЙ УРЯАЛААР

Агын Буряадай автономито округ Хитадай Арадай Республикын Үбэр-Монголой автономито районой Хүлэн-Буйрай аймаг хоёрой хоорондо бата бэхи харилсаа холбооной байгуулагдаһаар гурба-дүрбэн жэл үнгэрбэ. Энэ сагай хугасаа ссо илангаяа манай округто амин шухала хэдэн барилгануud хэгдэнэ. Тиимэһээ Хүлэн-Буйрай аймагай урялаар тэндэхи зунай нааданда хабаадалсахаяа Агын округой захиргаанай гулваа Гүрэ-Дарма Цэдашиев, округой Зүблэлэй түрүүлэгшын орлогшо Зандара Намдаков, Агын районой захиргаанай гулваа Даша Дугаров гэгшэд һаяхан Хайлаар хото ошобо. Гадна округой эрхим бүхэшүүлэй нэгэн, Тойрогой абарга, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар спортын мастер Гэрэл Цындымеев наадапай мүрысөөндэ хабаадалсахаяа Хүлэн-Буйрай аймаг ошолсоо.

Б. ГАРМАЖАПОВ.

Вилюй горхоной эрьедэ...

М. СУТУРИНАЙ фото.

САЙН ҺАРХ... ХЭР ЭГЛЭ...

Сайн һархяаг дурадхаа һаань, заатагүй абагты, туһатай байха.

Энэ һархяагые мүн лэ эмэдхэг, япон, манжуур һархяаг гэжэ нэрлэдэг. Зүүн Урда зүгэй Азиин арадуud тэрэниие хэр угһаа абаһ хэрэглэдэг байгаа бшуу. Сайн һархяаг гэжэ юун бэ?

Энэмнай дрожжи болон уксус буйлуулдаг һархяагуудһаа, бактериинүүдһээ бүридэһэн ургамал юм. Саахар эльэгээд, спирт болон углекислота буйлуулжа гаргахадань, спиртһэгэнь бактериинүүд уксусна кислота гаргадаг. Тиимэһээ энэ һархяагтай байһан сай соо лимонно, яблелево, пировиноградна кислотануud, С, Р, В витаминуud, кофеин, элдэб ферментнүүд болон биологическа хүсэ ехэтэй бодосуud, антибиотигуud олоор тоолгодог.

20 градус дулаанда, байра соо энэ һархяагые ургуулдаг. Тингэхэдээ һархяаг сэбэр агаараар амилха ёһотой. Хорин наранда, наранай ялагар элшэ доро байлгаһанай хэрэггүй.

САЙ ЯАГААД БЭЛДЭХЭБ?

Литр бусалһан уһан дээрэ багахан халбагын хахад соо сай хэжэ, эдэешүүлхэт. Удаань 6—8 монсогор рафинад саахар гү, али 4—6 жэжэ халбага элһэн саахар дээрэнь нэмэжэ худхахат.

Гэртээ олон зон һаа, 3 литрэй шэл амһарта соо бусалһан уһа хэхэдэтнай, нэгэ хахад багахан халбага сай хэрэгтэй болохо. Тингээд 1 стакан элһэн саахар худхажа, хайлуулхат. Энэ сайгаа һайса хүргөөд, шүүжэрхихэт. Бүлеэбтэр нимэ сайгаа һархяагтай амһарта руу юулэхэ,юм. Һүүлээрнь хөёр дабхарлан марли эбхээд, шэл баанхын ... рэгтэй. Т... тэ һарх... хэбтэдэг... дээшээ ... дээшээ ... һартаяа ... ратай б... Ялагар ... та байг... гадаггүй ... райгты.

Хабар... сайн һа... даг. Үб... һарта с... 3 недел... бусалга... соо ура... долоон ... дахин у...

ЯМАР...

Сайн ... 8 удэр с... шүүжэ... соо таб... удэрэй ... хахад-хах... Сайн ... тодо ... дэб үб... дарадаг... шарха ... юм. Хот... рин ... үбшэнүү... үбшэнь... тай бай...

Гадна ... ханяада... тэй тэм... лөөлдэг... хоолойн... тай бай... шанарта...

Зунай... даа хар... Гадна ... ханяада... тэй тэм... лөөлдэг... хоолойн... тай бай... шанарта...

Зунай... даа хар... Гадна ... щи, ... найн ба...

ГАЛАЙ АЮУЛ АЙМШАГТАЙ

Байгша оной түрүүшын хахад жэл соо 1341 түймэр боложо, 11 миллион түхэригэй эд зөөри шатаһан байна. Тэрэ тоодо 265 байрын гэр дүрөө. Гадна түймэртэ 40 хүн наһа бараа гээд мэдээсэ.

Зарим зоной болгоомжогүйгөөр хандадаг дээрэнээ олонхи түймэр эхилнэ. 503 түймэр имагтал энэл шалтаганһаа болоо. Тиигэжэ 4 миллион 298 мянган түхэригэй эд зөөри хосорһон байна. Бүхы түймэриинүүдэй гурбанай хөёр хубинь (791) зуһалангай болон байрын гэрнүүдһээ, гаражнуud соohоо эхилнэ. Зургаадахи түймэр бүхэн үхибүүдэй гэмээр болоно. Харуулһагүй үхибүүд сүлөө сагтаа үглуу тохойгоор, хоohон гэрнүүд соогуур орожо, галаар наадажа байтараа түймэр табина.

Майн 19-дэ арбан наһатай Максим Ястребов зуруулаар наадажа байтараа «Турунтаево» гэһэн һу наалиин фермын үбһэ галдаһан байна. Тиигэжэ «Прибайкалец» колхоз 15776 түхэриг мүнгэнэй гай гарзада ороһон юм.

Июниин 8-да Кабанскын районой Тресково һууринай долоон наһатай Денис Евсюнин нитын малай һолоомо галдажа, тус ажахые 160460 түхэригөөр гарзатуулаа.

Хүндэтэ түрэлхид, үхибүүдээ харуулһагүй удаан саг соо бү орхит! Үхибүүдэйнгээ сүлөө сагыень ашаг үрэтэйгөөр үнгэргэхын тула оролдохо ёһотойбди гэжэ үшөө дахин һануулха баатай болоноби.

Июнин 2-то «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй Муйскын автотранспортна предприятиин запас хэрэгсэлнүүдэй склад шаташаба. Түймэрэй шалтагаанинь гэхэдэ, һулаар татагдаһан зэйн галай утаһанһаа болоо. Шанга һалхинай болоходо, эдэ утаһанууд-дынь һольболдоходоо, гал сасаһан байна бшуу. Гэхэтэй хамта тус предприяти түймэр унтаргааха хэрэгсэлнүүдээр хангагдаагүй байгаа гээд тэмдэглэхэ шухала. Гадна хэлхеэ холбоошье үгы байгаа. Тиигэжэ энэ түймэр 600435 түхэригэй хохидол ушаруулба.

Июниин 25-да Прибайкальскын районой Зырянск һууриндахи эдеэ хоолой магазинда түймэр эхилбэ. Дүн хамта 409 мянган түхэригэй эд бараан галда дүрэһэн байна. Архи уунхай Иконников гэжэ хүн тус магазиниие галдаа гэжэ элирүүлэгдэбэ. Тэрэ архи хулууха һанаатай магазинай сонхоор ороод, харанхы байхадань саарһанда гал аһааба ха. Энээнһээл боложо, түймэр эхилээ.

Юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, һогтуу зоной гэмээр байгша ондо 81 түймэр дүжэрһэн байна. Гадна һогтуу 23 хүн наһа бараа.

Илангаяа Хойто-Байгалай, Муйскын, Ахын, Яруунын районуудта олон түймэр болоно гээд онсолхоор. Түймэрэ наһа барахан хүнүүдэй талаар хотын Советскэ район (10 хүн) нэгэдэхи һуури эзэлнэ.

1992 оной июлиин 17-һоо «Түймэрэй аюулгүйе сахиха дүрим хазагайруулһан, эбдэһэн зоной харюусалгые шангадхаха» тухай Буряад Республикын Верховно Советэй Президиумэй Зарлиг хүсэндөө ороо гээд һануулая.

Ажахынуудай, предприятинуудай, таряашадай ажахын хүтэлбэрилэгшэд түймэрһөө һэргылжэ, бүхы дүримүүдые сахижа, анхаралтай байгыт даа. Оршон тойронхи подвалнуудаа сэбэрээр байлгагты. Түймэр унтаргааха хэрэгсэлнүүдээ ходо шалгажа байгты.

Түймэрэй аюулгүйе сахиха дүримүүдэй эрилтэнүудые дүүргээд байбал, галай аюулһаа бэеэшье, зөөриешье абаржа шадахат.

Т. ГУЛГЕНОВА,
Буряад Республикын МВД-гэй түймэрэй аюулгүйе сахиха албанай ахамад инспектор.

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

Шиидхэгдээгүй асуудалнуud. «Хэдэн олон үүлтэрэй мал шэнжэлэн үзэхэ» —В. Базаровай статьл.

Республикын правительствада. «Архи тухай үшөө дахин ... мэн ... раевага... «Неф... сэнгүүд... таевай ... «Бурят... оной ... циальн... дал» — комстад...

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ:
ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э., ЦЫРЕНДЫЛЫКОВ Б. Ц.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Калинаришвилиин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: соведүүдэй худэлмэриин ба нитын эмхинүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35 соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонитын худэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, манай корреспондент Агинскда—3-45-94.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-54-54, вахта—2-56-62.

Газетэ жэлдэ 260 дахин гарана. Хэблэлэй 7 хуудаһан хэмжээтэй. Газетын индекс 50901. Тираж 7 500. Хэблэлдэ гүшаагдаһан гараг: 21.05.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба информацидэй мэдээсэлэй министерствын республиканска типографида газетэ барлагдаа хэблэгдэбэ. Директорайнь телефон 2-40-45